Anul I. — No. 13 Un număr 50 Capeici (1 Leu) Chişinău, 24 Decemvrie 1917

Abonamente:

IN RUSIA

Pe 3 luni: . . . 4 Ruble

IN ALTE ŢĂRI:

Pe trei luni: . . . 10 Lei

ARDEALUL

(TRANSILVANIA)

Gazetă naţională. Iese odată pe săptămână.

PLATA PENTRU RECLAME după ÎNVOEALĂ

Redactor: Dr. ONISIFOR GHIBU Redacţia şi Administraţia, Chişinău. Alexandrovscaia-u, Passaj.

Crăciunul nostru n'a sosit!

In vuetul năpraznic al tunurilor ucigătoare, glasurile îngereşti vestesc astăzi naşterea Mântuitorului. E sărbătoarea *păcii*. Bucuria ei înalţă cugetul popoarelor slobode şi stăpâne pe soarta lor. Dar asupriţii şi robii plâng în această noapte sfântă. Pacea lor nu le-o poate aduce decât *libertatea naţională*.

După dânsa însetează de sute de ani şi neamul nostru, dar n'a avut parte de ea. Căci încă din vremuri vechi noi am fost nevoiţi să stăm necontenit cu arma'n mână spre a ne apăra viaţa şi moşia împotriva nenumăraţilor duşmani ce năvăliau peste noi ca sălbătăciunile codrilor.

Din pricina acestor lungi şi grele răsboaie strămoşii s'au risipit dela vatra lor străveche unde a fost plămădit neamul nostru şi, aşa, din Transilvania s'au răschirat prin ţările vecine ca Oltenia, Muntenia, Bucovina, Moldova până dincolo de Nistru 'în Caucaz. Pretutindeni însă ei au dus cu sine limba şi datinele, amintirea obârşiei lor slăvite din neamul Romanilor, precum şi vitejia neîntrecută moştenită dela Daci, prin care nădăjduiau, că odată şi odată le va fi dat norocul să se vadă strânşi iarăş în jurul scumpei lor vetre părinteşti.

Ei au răbdat şi-au suferit cu credinţă toate năpăstuirile cu cari îi apăsau neamurile străine, ştiind bine că va trebui să vie şi pentru noi ziua dreptăţii şi a învierii luminate. Ea a şi strălucit la anul 1600, când Mihai Vodă Viteazul, biruind în bătălii sângeroase pe toţi asupritorii, a scos neamul nostru din robie şi l'a împreunat într'o singură cârmuire românească. Atunci s'au văzut fraţii de acelaş sânge, îmbrăţişându-se cu lacrimi de bucurie, acolo în *Alba-Iulia* Transilvaniei, de unde plecaseră cu câteva sute de ani mai înainte.

Dar această bucurie a libertăţii neamului românesc a fost numai de-o clipă

Mihai a fost ucis mişeleşte şi steaua noastră s'a întunecat. De-atunci o căutăm mereu cu ochii înlăcrămaţi şi cu sufletul îndurerat de robia nouă, în care ne-au înjugat duşmanii. In rugăciunile ca şi 'n doinele noastre triste, ce se ridicau spre cer ca fumul de tămâie curată, tremura dorul fierbinte după slobozenia răpită.

Şi iată că răsboiul înfricoşat al neamurilor de azi, a luminat ca un fulger în noaptea durerilor noastre. Robii Transilvaniei şi ai Bucovinei şi-au întins mânile spre sora lor mai mare, *România*, care prin oştirea ei naţională, putea să-i mântuie din chinurile de veacuri. Ea ne-a auzit strigarea şi ne-a priceput suferinţa. Feciorii ei s'au ridicat ca şoimii, ca să ne scoată din ghiarele lupilor. Dar puterea covârşitoare a duşmanilor şi vânzarea ticăloasă a Ţarului rusesc, nu i-a lăsat să-şi mântuie fraţii.

După suferinţi nemărginite şi vitejii pline de slavă, oştirea României stă azi la graniţa Moldovei cu sufletul înfivorat. Tovarăşii o părăsesc şi ea rămâne singură să-şi facă datoria de-a trece biruitoare în Transilvania şi Bucovina, unde mamele şi surorile noastre mor în spânzurătorile negre. Iar noi. cu sufletul chinuit. pribegim în lume, gândindu-ne fără încetare la Ardealul nostru iubit.

Dar în durerea bejeniei noastre simţim totuş o mare mângâiere. Este învierea fraţilor noştri Moldoveni de dincoace şi de dincolo de Nistru. Dumnezeu le-a dăruit norocul de-a scăpa mai înainte decât noi, din temniţa întunecată a robiei muscăleşti. Astăzi ei sunt slobozi şi steagul naţional străluceşte cu aceeaşi mândrie la Chişinău ca şi la Tiraspole. Sufletul lor soarbe cu sete din isvoarele vieţii nouă, apa fermecată a limbii şi culturii naţionale.

De-acum ei vor merge voioşi pe drumul fericirii, care nu mai atârnă decât de vrednicia şi priceperea lor. Cine nu se va bucura foarte de fraţii din răsărit ai neamului nostru, cari astăzi sunt stăpâni pe soarta lor? Bucuria lor e bucuria noastră.

Dar ea nu e deplină şi nu poate fi deplină, câtă vreme, celelalte 12 milioane de fraţi plâng în nenorocire. România e călcată în picioare, Transilvania şi Bucovina gem de dureri fără nume, aşteptând ceasul dreptăţii dumnezeeşti.

Crăciunul nostru, cu *pacea* dreptăţii şi a slobozeniei naţionale n'a sosit. Crăciunul neamului românesc e departe încă, şi el numai atunci va fi prăznuit, când va flutura şi pe culmile Carpaţilor steagul sfânt al *României Mari*.

De aceea noi nu putem simţi bucuria cântărilor cari răsună atît de duios în această noapte sfântă, ci cu sufletele zdrobite priveghiem întristaţi în aşteptarea zorilor de *mântuire naţională*.

Naşterea Domnului

Slăvită sărbătoare! De-o mie de ani te prăznuim în suferinţă. Când va lumina steaua ta şi în Ardealul durerilor noastre, vestindu-ne libertatea?

In oraşul Vifleem

In oraşul Vifleem
Veniţi cu toţi să vedem,
Că astăzi ni s'a împlut
Proorocirea de mult:
Că se va naşte Christos
Mesia, cap luminos,
Din fecioara Maria
Din neamul lui Avraam
Din sămânţa lui David
Din duhul sfânt zămislit,
Trei crai de la răsarit
La închinare au venit
Daruri scumpe aducând:
Şi către Christos cântând:
Culcă-te 'mpărat ceresc!
In sălaş dobitocesc,
Te culcă pe fân uscat
De îngeri încunjurat,
Craii te vor lăuda
Şi mărire îţi vor da:
Slavă întru cei de sus
Şi pace pân' la apus.

România şi Aliaţii

Franţa. sora noastră mai mare, priveşte cu adâncă dragoste spre România mai ales acum când ea se găseşte într'o stare atât de grea din pricina Ruşilor.

Ministrul trebilor din afară *Pichon* a spus, într'o şedinţă a parlamentului francez, aceste cuvinte cinstite şi pline de căldură la adresa României: „Avem o datorie de îndeplinit încă faţă de nenorocita noastră tovarăşă, primejduită de fuga Ruşilor. Noi suntem datori mai mult decât oricine s'o ajutăm şi în viitor precum am făcut-o şi până acum.

Am trimis vorbă la Iaşi, că Franţa îşi ţine toate făgăduinţele făcute României, de-aşi îndeplini idealul naţional".

Pacea rusească

Mai mulţi prisonieri de ai noştri aflători în Rusia ne trimit scrisori, în cari ne întreabă asupra păcii.

„Noi suntem foarte nedumeriţi — scriu ei — căci nu ştim nimic ce se lucrează în lume şi mai ales ce ni se pregăteşte nouă Românilor din Austro Ungaria. Se aud multe svonuri şi nu ştim ce să credem. Se aude, că Rusia a pus pace separată cu Austro-Germania şi ce este mai mult se aude că, toţi prisonierii cât de îngrabă vor fi îndreptaţi în contra fraţilor noştri italieni, francezi şi englezi. Noi nu ştim dacă este ceva adevăr într'aceasta sau sunt numai vorbe goale. Pentru aceasta noi ne-am hotărât se vă întrebăm ce ar trebui să facem, căci noi suntem hotărîţi a ne jertfi pentru *idealul nostru naţional*".

Ca să ştiţi cum stau lucrurile iată ne grăbim, fraţilor, se vă răspundem lămurit.

Cârmuitorii de azi ai Petrogradului, domnii Lenin şi Troţchi, au socotit că e sosită vremea pentru Rusia să facă pace. Ei au înştiinţat şi pe aliaţii noştri poftindu-i să se alăture la gândul lor, spunându-le că altfel ei vor încheia pacea singuri. Aliaţii le-au adus aminte că Rusia s'a legat la începutul răsboiului, să nu facă pace deosebită. Dar Lenin a răspuns că legământul acesta l'a făcut Ţarul Nicolae şi prin urmare ei nu sunt datori să-l cinstească. Astfel li-a îmbiat Germanilor pacea şi anume: 1) să nu se ia nici un petec de pământ, 2) să nu se plătească nici o despăgubire pentru cheltuielile şi pagubele pricinuite de războiu. 3) popoarele să aibă dreptul a-şi hotărî soarta ele însile, fără amestec stăin.

Germanii au răspuns, că sunt gata să stea de vorbă şi astfel împuterniciţii lu Lenin şi ai puterilor centrale s'au adunat la sfat în oraşul Brest-Litovsc. Germanii deşi umblau cu mâţa în sac, tot şi-au dat arama pe faţă. Ei adecă n'a spus că se învoesc să încheie pace însă numai pe lângă următoarele puncturi:

1 Dacă toate ţările cari iau parte la răsboiu (adecă întovărăşiţi noştri) se îndatorează să primească pacea care s'ar încheia cu Rusia.

2. Germania şi Austro-Ungaria nu vor părăsl ţările pe cari le au ocupat decât atunci, când se va hotărî soarta lor din viitor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3. Despre dreptul popoarelor de-aşi hotărî ele înşile soarta, Austro-Ungaria şi Germania nu se învoiesc să se vorbească la încheierea păcii, căci, treaba aceasta, zic ei, e hotărîtă prin legile dinlăuntru ale fiecărei ţări.

4. Germania cere să i-se dea înapoi coloniile (pământurile din Asia şi Africa) pe cari le-au cucerit Francezii, Englezii şi Japonezii.

Iar Germanii vor fi bucuroşi că scapă de un duşman dela care mai pot stoarce încă şi câştiguri spre a duce apoi lupta împotriva Aliaţilor noştri. Căci Franţa, Anglia şi America nu vreau să ştie de o pace în paguba lumii. Ele doresc, ca popoarele asuprite să ajungă la slobozenie şi Germania să fie împiedicată de a mai aprinde în viitor flacăra ucigătoare a răsboaielor.

Noi Românii suntem de acelaş gând, căci după condiţiile Germaniei, soarta noastră ar fi s'o hotărască tot parlamentul unguresc din Budapesta.

Iar despre acesta ştim toţi, că ne ar şterge de pe faţa pământului. De aceea pentru noi nu este decât o singură cale: să luptăm alături de mama noastră România, până când vom dobândi biruinţa care să ne scoată din jugul unguresc.

Aşa dară fraţilor lăsaţi Siberia şi veniţi cu toţii la *Iaşi*, unde vă aşteaptă *oştirea Ardelenească*, care de acum este alcătuită cu steagul ei şi cu căpitanii ei.

Ruşii nu vă pot opri şi nici nu vă pot da pe mâna Nemţilor, căci doar ei au spus, că fiecare popor trebue să fie slobod a hotărî de viaţa lui.

Deci cu Dumnezeu înainte!

Strigare
către toţi Moldovenii.

Fiind-că ţara noastră scumpă se află în primejdie din pricina răspândirii boalei molipsitoare a bolşevicilor, care vrea să împiedece mişcarea naţională, noi studenţii moldoveni din toate părţile, organizaţi într'un centru, ne-am hotărât să lucrăm mai stăruitor pentru deşteptarea simţămintelor naţionale între elevi, ostaşi şi ţărani. In munca aceasta avem însă lipsă de bani şi de aceea ne rugăm de toţi, cărora li-e scumpă cultura naţională, să ne dea tot ajutorul.

Darurile să se trimită pe adresa: „Comitetul central studenţesc," Chişinău. Jucovscaia No. 15. „Cuvânt Moldovenesc".

Pajurei cu două capete

Din grele vremi de grea corvadă,
De când urnită din noroi,
Spurcată pajură de pradă,
Te-ai pus stăpână peste noi,
Din grele vremi demult s'alege
Pe urma ta acelaş sfat:
Că'n cuibul tău fără de lege
Miroase-a moarte ş'a păcat.

Ca un blestem de cununie
Ne stă pierzarea ta 'n pervaz
Şi ghiara ta de veci ne scrie
Ruşinea vieţii pe obraz;
Căci n'are iadul vre-un bălaur
Mai rău şi mai înfometat,
Să ceară sânge-atât şi aur,
Cât bietul meu pământ ţi-a dat.

Cu două ciocuri nesătule
In inimă tu ne-ai străpuns,
Nici lacrimi n'ai avut destule,
Nici carne nu ţi-a fost deajuns,
Ţi-am dat feciorii şi bărbaţii
Şi ţi-am dat plânset de femei,
Ţi-am dat sudoarea unei naţii,
Tu, pajură, tu tot mai vrei....

In negru-galben ochiul sorţii
Ţi-a prins stindardul fără spor,
Căci galbeni ni-s la faţă morţii
Şi neagră-i jale 'n urma lor.
Din ei e casa ta zidită,
Şi 'n putredele-i temelii,
Se macină îmbătrânită
Subt strigătele celor vii...

Azi gemi strivită şi bolnavă
Când vulturii gonaci te rup,
Văd din răsufletul de-otravă,
Arsura stinsului tău trup.
Din munţi, din văi şi pân' la mare,
Te smulg, te muşcă şi te-alung,
Cu bocete de îngropare
Răsună vaieru-ţi prelung....

Nu ne-au scris zodiile nouă
Ce-ţi blestemam la căpătîi,
Cu vlaga noastră frântă 'n două
Să-ţi fim la groapă cei dintâi.
Dar când potopul tuturora
Va 'nchide praznicul grozav,
Vom fi şi noi să'ntindem hora
Pe stârvul tău căzut în prav.

Atunci în milostiva clipă
Când cufundându-se 'n amurg,
Pe sfâşiata ta aripă
Va plânge schilavul Habsburg,
Atunci privind din nou cărarea
De ani o mie, robi ai tăi,
Vom sta învinşi simţind mustrarea
Că singuri nu ţi-am fost călăi.

O. Goga

Tovarăşi şi soldaţi

Nu ne mai aducem aminte decând n'am mai văzut soldaţi ruşi. Pretutindenea le-au luat locul tovarăşii dornici de egalitate, — mai ales de egalitate.

Pe uliţele de căpetenie ale Chişinăului se văd doar soldaţi moldoveni. Ce priveliste mulţumitoare! Zi de zi numărul lor creşte şi încrederea pe care o aduc în Capitala ţării noastre creşte şi ea văzând cu ochii. Pe umerii soldaţilor străluceşte tricolorul neamului, şi de unde acum câteva luni era o mirare să auzi pe strada principală o vorbă românească, astăzi ea îţi atinge auzul la fiecare pas. Binecuvântată înviere, care faci să ne tresară inima la fiecare pas şi să ne simţim fericiţi şi în aceste vremuri grozave pentru neamul nostru!

Şi ce priveliste minunată să-i vezi pe soldaţii moldoveni trecând în companii pe strada Alexandrovscaia! (Ce străin ne sună acest nume în Republica moldovenească!). N'am văzut o oaste mai mândră decât aceasta. Şi ce mare lucru e peste tot o oaste acum, când nu mai vezi decât cârduri şi turme!

Ai noştri merg cu capul sus, cu faţa veselă şi plină de încredere, şi calcă cu pasul greu şi îndesat. Parcă ar vrea să zică: destul am stat cu capul plecat, destul am călcat pe acest pământ ca şi când ar fi fost alţii stăpâni pe el; las să ştie toată lumea că acum noi suntem stăpâni şi că cine n'a vrea să ştie de asta, are să se socotească cu noi!

Şi ce frumos e cântecul lor moldovenesc, cu care spintecă văzduhul în fiecare zi, când trec prin faţa redacţiei noastre! In vreme ce tovarăşii trag cu tunul în fabricele de spirt, ai noştri cântă cântecul răbdării, cântecul de încredere, cântecul viitorului, cântecul biruinţei. Binecuvântate clipe, neîntrecute în măreţia lor!

Gânduri de Crăciun

Ce zi bogată'n amintiri!...

Era o seară limpede de iarnă. Bătrânul pământ îmbrăcase veşmânt alb, curat, pentru praznicul de a doua zi.

Din coşurile caselor se înnălţau alburii, ca nişte năluci, sufletele pădurilor spre tăriile semănate cu nenumăraţi stropi de diamant.

Clinchetul zurgălăilor câte unei sănii grămădia copiii casei — în aşteptarea lui Moş Ajun — la ferestri, în care lumânările aprinse par'c'ar fi spus trecătorilor:

— Bucuroşi de oaspeţi! Mamele, abia dovediau cu isprăvirea lucrurilor pentru a doua zi, iar copilaşii ridicau casa în slavă cu „Naşterea Ta. . . ." Trebuia repetată des, nu cumva s'o uite, căci a doua zi aveau s'o cânte „la tata-moşu, la mătuşica, la nănăşicu"...

Toţi ai casei sunt de faţă — aşa se cuvine la sărbători mari — şi toţi sunt ocupaţi cu câte ceva. Numai fetele se opresc din când în când, tăcute, cu faţa îmbujorată de câte-un gând frumos şi cu urechea spre portiţă...

Şi iată că portiţa scârţâie, se aud şopote în ogradă, paşi pela ferea-tră şi deodată glasurile flăcăilor din sat se împletesc într'o colindă veche, veche... şi totuşi vecinic nouă.

Par'că-i aud:

— — — — — — — — — —

Calul calcă 'n peatră seacă,
Florile dalbe.
Patru isvorele pleacă,
Şi să face feredeu,
Să se scalde Dumnezeu,
Dumnezeu şi Sfântul Petru...

— — — — — — — — — —

Uşa se deschide, colindătorii intră şi unde intră ei, intră şi mulţumirea şi bucuria.

— Bună seara lui Ajun!..

— Bună seara, bună seara!...

Glasurile se încrucişează în urări de bine şi de sănătate îndelungată şi plosca trece din mână în mână.

Un flăcău saltă'n braţe pe copilaşul cel mai mic şi-l sărută: „să crească mare şi voinic", iar altul, oacheş, zugrăveşte trandafiri în obrajii curaţi ai Mărioarei, cu privirea-i cu 'nţeles.

Atâtea visuri se 'mpânzesc, atâtea doruri înfloresc, atâtea inimi se 'ntăresc în această seară sfântă...

Iar a doua zi „râde-atâta sărbătoare" din feţele creştinilor adunaţi în casa Domnului...

Cât farmec e în această zi în dangătul clopotelor, câtă mângâiere în vorbele preotului!... Câtă tignă, câtă mulţumire în sufletul creştinilor!...

E mult de-atunci: un veac; deşi sunt numai patru ani... Ce lungi sunt, Doamne, unii ani!...

Cum stau cu obrajii îngropaţi în palme, ghemuit între streini, fără voe, fără lumină, copleşit de gânduri şi amintiri duioase, ochii sufletului meu scormonesc tot mai adânc depărtările cari ascund ce mi-a fost mai drag şi trecând dincolo de zidul de baionete ale duşmanului, cercetează pe cei lăsaţi acasă.

Satul e 'nnecat în beznă.

Oare azi de ce nu se mai aprinde lumină în ferestri, dece nu mai iesă fum pe coş, dece nu se mai arată colindătorii?...

E doar Ajunul Crăciunului.

Străzi pustii, ogrăzi pustii...

Nici muget de vită, nici glas de om... Doar un câne rebegit de foame şi de frig de-şi mai cheamă stăpânul cu un lătrat de oftieos.

Copiii azi nu mai învaţă Naşterea Ta, învăluiţi în privirile calde alpărinţilor, lângă vatra caldă, în care s'a răcit de mult cenuşea; nici fetele nu mai aşteaptă nerăbdătoare sosirea colindătorilor, al căror glas de mult nu mai mângâe rănile sufletelor desnădăjduite.

Unii sunt subt glie, alţii în puşcărie; mai puţini îşi chiamă moartea prin spitale sau moaie în lacrimi pânea străină..

Nici pământul nu mai e cum era odată

E atâta jale pe spinarea lui, încât îi vine şi lui greu să îmbrace, ca altă-dată, haină curată de sărbătoare. Azi jeleşte şi el —e întunecat şi neîngrijit—aşteaptă zile mai bune.

După răsăritul soarelui învălit în neguri dese zăresc umbre de moşnegi, e femei şi de copii târându-se spre lăcaşul Domnului.

Dar credincioşii se roagă, în această zi mare, fără dangăt sărbătoresc de clopot şi fără glas mângâios de preot.

Clopotele, azi, în loc să cheme la rugăciune, împrăştie sămânţă de moarte, iar glasul cucernic al preotului, care a alinat atâtea sufeţinţe, s'a stins în furcile dela Cluj.

In satele Ardealului azi nu mai e vin decât suspinul şi blăstămul...

Veni-va însă vremea, trebue să vie — căci nu rămâne nici o nedreptate în lumea aceasta nerăsbunată! — când aceste sucpine şi blăsteme se vor uni cu şuerul îngrozitor al fraţilor răsbunători şi atunci, vai de cei care vor sta în calea viforului ce se va deslănţui din els...

Aţi pierdut totul dragii mei fraţi... Una, însă peste care numai voi sunteţi stăpâni, *credinţa* să n'o pierdeţi: credinţa că nu se poate să se fi jertfit atâtea vieţi nevinovate geaba.

„Nebiruit e omul ce luptă cu credinţă!
El ştie că pe lume nimic zadarnic nu-i;
Că dincolo de truda şi jertfa clipei lui,
In taină, vremea ţese la sfânta biruinţă,
Că vieţele toate visează armonie,
Că... este o dreptate, şi... trebue să vie!"

T. Pribeagul.

De departe.

Mult departe eşti de mine,
Drag Ardeal cu râuri line
Şi cu munţi încântători!
Dor de tine mă munceşte,
Doina ta mă 'nlănţueşte
Când o cânt adeseori.

Soarele când se coboară,
Şi când noaptea se strecoară
Pe la tristele ferești,
Dureros vânt se opreşte
La zăbrele şi mi şopteşte
Că tu, ţara mea, jeleşti.

Gândul meu atunci străbate
Spre hotare depărtate,
Spre dumbrăvi ardeleneşti;
La câmpii, ce-şi scaldă 'n soare
Lanurile zâmbitoare,
Şi la doine româneşti!...

Du-le, vântule, cu bine
Peste munţi cu râuri line,
In câmpii ardeleneşti;
Unde doina-i mai duioasă,
Unde floarea-i mai frumoasă,
Unde tu mai dulce eşti!

Şi depune o sărutare
Pentru cei din depărtare,
Pe pământul strămoşesc;
Du noroc şi bucurie
La Carpaţi, şi la câmpie,
Şi la neamul românesc!

T. H. P.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCRISORI DIN PRIBEGIE

—xx—

IV.

Gândurile grele, ce ne apăsau sufletele, începură să se mai luminez, când străbăteam în huruitul trenului, prin văile Basarabiei.

Se întâmpla pentru întâia dată, ca fraţi de departe să vadă pământul scump dar înstrăinat al Moldovei de odinioară. Şi fără voie răsăreau în mintea noastră vremile vechi de bucurie, când Domnii Moldovei stăpâniau aceste locuri bogate, prin vitejia şi înţelepciunea lor, până la apa Nistrului. Vrednicia Moldovenilor străbătuse atunci prin toată lumea, căci piepturile lor au înfrânt în numeroase bătălii puterea înfricoşată a oştilor turceşti. Câtă mândrie simţiam de câteori ne aduceam aminte de cuvintele învăţatului cronicar polon, care spunea de Ştefan cel mare, că pentru faptele lui minunate este vrednic să i se încredinţeze cârmuirea a toată lumea.

Mai mare slavă ca aceasta, n'a ajuns pe nici un popor. Sute de ani Moldovenii păstraseră această cunună de cinste, pe care nici-o putere duşmană nu le-o putea fua. Era pe atunci pământ şi voie, era bogăţie în ţara bine-cuvântată, şi strămoşii trăiau în mulţumire, căci dreptatea Domnilor de un sânge cu noi străjuia neadormită. Dar când ea a încetat, când certele dinlăuntru au slăbit puterea de unire, s'au ridicat vecinii cu pofte viclene asupra ţării ca s'o strice, ca s'o fure. Lăcomia nesăturată a ţarilor cotropitori a rupt, prin mişelie, cea mai frumoasă parte din trupul Moldovei. Basarabia plecă în robie. Plângea atunci neamul nostru întreg, căci durerea fraţilor înstrăinaţi străbătea pretutindeni ca un cântec de moarte. Lungă şi amarnică robie au îndurat. Nelegiuirea muscălească le-a luat tot ce-aveau mai scump; biserică, şcoală, slobozenie, dragoste de neam. *Sufletul* voiau să-l piarză, sufletul strămoşesc, viteaz şi curat, în care trăiau comorile minunate ale neamului moldovenesc. Au isgonit dulcea noastră limbă dela sfintele altare, au luat-o din gura copilaşilor cari mergeau la şcoală, au batjocorit-o prin ocârmuire, ca bietul Moldovan să nu mai priceapă nimic din strâmbătăţile şi asupririle ce-i cădeau în spinare. Intunerec şi jale copleşise satele Plâns şi blesteme se ridicau spre cer, de unde aşteptau ziua dreptăţii.

Şi Dumnezeu s'a milostivit de chinurile lor; prin răsboiul înfricoşat al lumii, le-a deschis porţile temniţei, aducându-i la viaţă. Ca un soare le-a răsărit slobezenia sfântă şi ei se uitau acum la ea cu ochii înlăcrămaţi de bucurie. Sufletul moldovenesc sălta în cântări de laudă, căci *invierea naţională* i-a venit ca o solie dumnezeească de mult aşteptată.

Cu câtă dragoste ne uitam noi pribegii la fraţii noştri desrobiţi, cari lucrau acum de zor la temelia cea nouă a vieţii lor slobode Trenul se apropia de *Chişinău*, unde se grămădiseră învăţătorii moldoveni să-şi încălzească sufletul la flacăra învăţăturii naţionale. Şi cum a rânduit Dumnezeu ca la această lucrare sfântă, să ajute şi o samă de pribegi din celelalte ţări locuite de Români.

Câtă fericire trebuia să fie în inima lor, că-şi pot jertfi puterile sufleteşti pentru înălţarea fraţilor. Şi o dorinţă aprinsă ne scormonia atunci să părăsim vagoanele şi îmbrăţişându-ne fraţii să le dăm şi noi mână de ajutor. Dar zilele aveau să ni se macine chinuite, departe prin stepele Rusiei, cu dorul jalnic după Ardealul nostru lăsat în suferinţă. Cine ştie când va străluci şi acolo, lumina care pluteşte azi cu atâta înflăcărare 'peste câmpurile Basarabiei. Da! cine ştie? Credinţa noastră e mare şi ori cât de grele ar fi ispitele şi năcazurile ce ne aşteaptă, noi nu ne îndoim în dreptatea vecinică, care trebuie să vie şi pentru noi. Puterea ei ne mai îmbărbătează să trecem *Nistrul* cu nădejdea, că în curând vom vedea iarăş pământul iubit al Moldovei înviate.

In frământarea aceasta grea treceau ceasurile de drum, apăsătoare ca păcatul şi lungi ca anii de suferinţă. Ce viaţă duceam noi în aceste vagoane! Grămădiţi câte 25 la un loc împreună cu bagajele, stăteam toată ziua întinşi pe cele două rânduri de scânduri aşezate unele peste altele de-acurmezişul. Ele ne erau locul de mâncare şi de dormit. Opt zile şi opt nopţi nu ne-am desbrăcat, rufele nu ni le-am schimbat, abia dacă mai apucam să ne spălăm obrajii cu câte-un pumn de apă luată în grabă prin gările ruseşti. Căci totdeuna trenul pleca pe neaşteptate aşa că, în multe rânduri pribegii rămâneau prin gări privind desnădăjduiţi spre vagoanele ce se pierdeau în zare.

Fără cărţi şi fără gazete la noi, simţiam cum ne cuprinde o toropeală de întuneric, care să întipăria pe feţele brăzdate ca o pedeapsă nesuferită. Iar când se cobora sara cu umbrele ei şi ne întindeam trupurile obosite pe scândurile de brad, oftări dureroase ieşeau din inimile arse ale pribegilor. Nopţi lungi de veghe şi de sbuciumări, în cari gândul alerga spre vatra părăsită, unde mama îşi plângea

CRĂCIUNUL.

Hristos este pacea noastră (Efes. 2, 14).

1917 ani înapoi o noapte întunecoasă acoperea tot pământul. Vitleemul cu împrejurimile lui era adâncit în somnul nopţii. Numai nişte păstori se luptau cu somnul, în apropierea lui, păzind turmele lor. Nimănea nu se gândea la ceva deosebit, n'aştepta nimic neobicinuit. Când iată că un fulger de lumină a tăiat întunericul nopţii şi păstorii au stat uimiţi, cuprinşi fiind de frică „Şi a stătut înaintea lor îngerul Domnului şi le-a zis lor: nu vă temeţi, că iată vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot norodul. Că s'a născut nouă astăzi, în cetatea lui David, Mântuitor, carele este Hristos Domnul". (Luca 2, 12). Tremurând ascultau păstorii pe vestitoriul ceriului şi nu se puteau dumeri — ce anume trebue să se săvârşască.. Deci îndată s'au arătat o mulţime de îngeri şi în tăcerea nopţii a răsunat cântarea lor minunată: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună voire", care a tâlcuit păstorilor însemnătatea naşterei lui Hristos. Sunetele acestei cântări minunate a îngerilor au umplut de bucurie inimile păstorilor. Ei cu inimile lor simple au înţeles, că naşterea Pruncului prevestită de Inger, este o faptă măreaţă, că ea arată mărirea lui Dumnezeu şi va aduce pace pe pământ, bunăvoinţă între oameni. Din noaptea aceea şi până azi această cântare îngerească trezeşte în inimile tuturor credincioşilor simţ de bucurie...

Se bucură inima omului pentru că simte, că mărirea lui Dumnezeu se arată în milostivirea Lui, în nemărginita iubire a Lui către oameni, după care „aşa a iubit Dumnezeu lumea, că şi pe Fiul său Unul născut l-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară ci, să aibă viaţă veşnică". El a trimis pe Fiul său pe pământ, ca „să ispăşească pe cei de subt lege", ca să slobozească pe om din robia păcatului. Sunetele cântărei îngereşti rădică în sufletul omului simţire de bucurie, pentru că el deacu numai e „rob", ci fiu; şi dacă fiu, apoi şi moştenitor al Lui Dumnezeu prin Isus Hristos" (Gal. 4, 7). Grea şi dureroasă este robia păcatului, când voinţa omului este legată, când omul face nu ceeace voeşte, ce cere cugetul, binele, ci ceeace nu voeşte şi cer poftile, adecă răul. „Mărire întru cei de sus Lui Dumnezeu" că prin naşterea Fiului Lui Dumnezeu cerul s-a unit cu pământul, omul s-a împăcat cu Dumnezeu, s a făcut iarăş fiul dragostei Lui Dumnezeu, pentru că „Dumnezeu a trimis în inimile noastre pe Duhul Sfânt, carele strigă: Avva, Părinte" (Gal. 4. 6). Au căzut lanţurile grele ale păcatului! S-a arătat scumpa şi mult aşteptata slobozenie! Hristos a luat asupra Sa păcatele a toată lumea şi le-a pironit pe cruce. Noi sântem slobozi de păcat şi simţim că Dumnezeu este Părintele nostru, nimic nu ne desparte pe noi de Dânsul. Hristos este pacea noastră.

Se bucură inima oameni lor. că venirea Mântuitoriului va aduce pace şi bunăvoinţă între oameni; Slobozănia de păcat, biruinţa asupra egoizmului, mândriei, zavistiei şi urei, întărind în inimă liniştea sufletească, va introduce şi în viaţa obştească pace şi linişte. Oamenii şi noroadele nu vor mai fi unii pentru alţii lupi, setoşi de sânge, ei vor părăsi toate simţirile cele de fiară sălbatică şi va sosi vremea păcii de obşte. prevestită de proroci, când noroadele vor face săbiile lor fieare de plug şi suliţile lor seceri, şi nu va ridica neam împotriva altui neam sabie şi nu se vor mai învăţa a se bate (Isaia 2. 4).

Aceasta se va face, când va pieri din lume păcatul, când toate noroadele se vor lepăda de gândul de a robi pe alte noroade, de a le ţinea în robia economică sau politică. Acuma însă noi vedem, cu scârbă, noroadele culte şi mari cari vor se ţie în robie noroadele inculte şi mici, ca să se îmbogăţească pe seama lor. Aceste noroade culte zecimi de ani se gâteau pentru războiul de azi îşi ascuţeau săbiile, ca să nu lase pe noroadele mici să iasă de sub jugul lor, să se facă stăpâni deplini pe munca lor, şi au în ceput războiul acest de acum .. care au umplut lumea de copii fără părinţi, de văduve fără bărbaţi şi copii, de oraşe şi sate pustiite., Aceste noroade, pline de iubire de stăpânire, de iubire de avere, conştient se împotrivesc venirii păcii de obşte pe pământ. Noroadele s au săturat de nevoile războiului, de omorurile de oameni. de stricăciunile şi pustiirile oraşelor, de scumpete şi de foametea ce ne aşteaptă... Ei strigă la Hristos, se roagă de pace... Insă pacea lungă, temeinică nu poate să fie, până când unele noroade se prefac în robii altora. Aceste noroade iubitoare de stăpânire, noroade nesătule, trebue să fie aduse la cunoştinţa păcatului lor... Hristos a prevăzut că nu toţi se vor pătrunde de învăţătura Lui şi a zis că aceşti răi vor aduce în lume în loc de pace sabie... război.

Insă creştinul bun nădăjdueşte, că păcatul din lume va pieri şi va veni pacea a toată lumea, după care se şi roagă.

Arhimandritul GURIE.

COLINDĂ

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
La casa de om sărac,
S'a gătat faina'n sac
Si n'avem să ţi dăm colac,
Moş Craciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Pe toate răzoarele,
Pe toate guarele,
Ne-am trudit picioarele,
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Toate săptămânile
Ne am ostenit mâinile
Şi am adunat grânele,
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Slujim slujba satului,
Ţarina bogatului,
Pajura 'mpăratului,
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Pe toate cărările.
Iţi cântăm cântările,
Ardem lumânările
Moş Crăciun!

Octavian Goga.

Colinda cu steaua

Trei crai de la răsărit

Trei crai de la răsărit
Spre stea au călătorit,
Şi-au mers după cum citim
Până la Ierusalim.
Acolo cum au ajuns
Steaua 'n nori li s'au ascuns;
Şi le-au fost a se plimba
Prin oraş a se întreba
Unde s'a născut, zicând,
Un crai mare de curând?
Iară Irod împărat,
Auzind s'a turburat;
Pe crai 'ngrab i-a chemat
Şi în taină i-a 'ntrebat,
Ispitindu-i vru setos
Să afle despre Christos
Şi cu graiu adăogat
Foarte lor li s'a rugat,
Ziând: „Mergeţi de aflaţi
Şi veniţi mă 'nştiinţaţi,
Să merg, să mă 'nchin şi eu
Ca unuia Dumnezeu!"
Craii dacă au plecat
Steaua iar s'a arătat
Ş'a mers până a stătut
Unde era pruncul născut.
Şi cu toţi s au bucurat
Pe Christos dac'au aflat,
Cu daruri s'au închinat
Ca unui ma e 'mpărat.
Şi 'napoi dac'au purces
Pe altă cale au mers
Precum le-au fost lor şi zis
Ingerul noaptea în vis.
Iară Irod împărat
Văzând că s'a înşelat
Foarte rău s'a necăjit
Oaste mare au pornit;
Şi 'n Vilceem au intrat,
Mulţi coconi mici au tăiat.
Pân' la pai-spre-zece mii
Tot prunci mărunţei, copii
De doi ani şi mai în jos,
Ca să tae pe Christos,
O, tirane, crunt Irod!
Mori în blestem de norod
Nefiind tu bucuros
De nasterea lui Christos.

In numărul viitor al gazetei noastre vom publica un interesant articol asupra **Românilor de peste Nistru,** *scris de dl* **Iustin Frăţman,** *unul dintre cei mai învăţaţi profesori basarabeni.*

POVESTE.

A fost odată un om şi o femee. Nu erau bogaţi, dar erau mulţumiţi şi mulţumirea lor juca în lacrimi de fericire de câte-ori se uitau la fata cea harnică şi frumoasă cu care-i dăruise bunul Dumnezeu

Dar într o zi femeea se puse în pat, bolnavă. Şi, azi rău, mâne rău, nu s'a mai sculat Iar într'o dimineaţă închise ochii pe vecie. Omul, a jelit-o cât a jelit-o, dar dela o vreme, ca să-şi mai alunge gândurile şi să mai împartă grijile vieţii, s'a hotărât să se însoare a doua oară. Hotărît odată, iute s'a şi cununat. Biata fată căreia nu i se mai svântară ochii dela moartea maică-si, ce era să facă?... Trebuia să înghită şi să tacă. Unde avea ea îndrăsneala să se împotrivească hotărîrii tatălui ei!..

Şi, aşa, într'o bună zi s'a pomenit iară cu mamă şi pedeasupra şi cu trei surori.

Că mama cea nouă avea trei fete ale ei, dela bărbatul dintâiu Asta treacă-meargă.. Dar două dintre ele erau ca neoamenii: una avea numai un ochiu, iar cealaltă trei. Numai una avea doi, ca oamenii...

Intr'o dimineaţă, când să scoată vitele la deal, la iarbă — că atâta treabă făceau — zice mama către fete:

— Să luaţi şi câte un fuior de tors cu voi, să nu mai şedeţi acolo de geaba!

Şi din ziua aceea fiecare lua subsuoară şi câte un fuior, când pleca să duca vitele la păscut.

Când i-a venit rândul fetei moşneagului i-a dat maccha şi ei fuiorul de tors. Dar fata, când a ajuns la deal, în loc să se pună pe tors, s'a pus pe plâns. Şi plângi... şi plângi.. Atu ci iată că vine la ea o văcuşoară. Era văcuşoara ce-i rămăsese zestre dela mama ei cea dreaptă. Dar ea nu ştia că vaca i năzdrăvană. Şi spre mirarea ei, numai ce-o aude întrebând-o:

— De ce plângi tu, fată frumoasă?

— Cum n'oiu plânge, văcuţa mea, câ d mă gândesc ce mă aşteaptă acasă, dacă n'oiu mântui fuiorul acesta de tors!.. Şi nu-i chip să-l mântuiu până deseară. Că vezi, ei îi dăduse maccha un fuior mai mare ca celorlalte.

— Din pricina asta să nu mai plângi, fată frumoasă. Lasă fuiorul în grija mea şi când vom pleca acasă ai să-l găseşti tors gata. Aşa s'a şi întâmplat. Vaca s'a aşezat binişor pe iarbă şi a'nceput a rumega, — cum rumegă toate vacile. Şi cum rumega, din gura ei numai tort ieşia.

Când a ajuns seara acasă şi a dat tortul mâni-sa, au rămas cu toatele mirate de aşa lucru.

Aşa odată, aşa de două-ori, aşa de trei ori..

— Asta nu-i lucru curat, a zis într'o zi mama către fetele ei. Să mergeţi şi voi la deal şi să băgaţi de samă ce face ea acolo!

A doua zi a 'nsoţit-o la deal fata sea cu un ochiu.

Fata moşneagului cum a ajuns la locul de păşunat a 'nceput a cânta; fata cea cu un ochiu a adormit butuc, iar văcuşoara şi-a văzut de treaba ei.

Seara, când a întrebat-o maică-sa pe fata cea cu un ochiu de cele ce-a văzut, i-a răspuns:

— N'am văzut nimic, n'a fost nimenca pe acolo. Tot aşa a păţit-o şi cu fata a doua. Nici asta nu i-a putut aduce nici o lămurire de minunea care se săvârşia acolo.

In sfârşit pleacă şi fata cea mai de nădejde, cea cu trei ochi.

Când a 'nceput fata moşneagului să cânte, doi ochi i se lipiră de somn, al tr ilea însă cel din ceafă rămase treaz şi văzu tot ce se petrecu între fata moşneagului şi între văcuşoară.

De-amuş n'o mai lua locul la deal. Ar fi sburat, dac'ar fi putut, până acasă, ca să poată spune mai iute mâni-sa cele ce văzuse.

Şi din ziua aceea zilele bietei văcuşoare au fost numărate. Că baba dracului nu s'a astâmpărat până n'a zătrit o. Ei atâta-i trebuia: să ştie cine o ajută pe fata moşneagului, că 'ncolo grija ei...

Intr'o seară, când n'o vedea nime, se desbrăcă şi începu a se tăvăli printre urzicile din dosul grădinii. Iar dupăce i se beşică tot trupul, se aşeză în pat şi prinse a se jelui şi a se svârcoli de durere Bietul moşneag făcuse toate câte-l învăţa ini-

copiii, unde neamul nostru îndura umiliri nebănuite şi spânzurătorile se ridicau tot mai multe spre pierzarea părinţilor nevinovaţi...

Preoţi cu bărbi albe, învăţători cu faţa suptă, povăţuitori credincioşi, scriitori înflăcăraţi, se uitau buimăciţi unii la alţii, fără a mai putea vorbi, par'că o putere nevăzută li-ar fi luat mintea.

Zile de-arîndul priveam pe Agârbiceanu, cum fumează ţigară după ţigară, cu ochii pierduţi în gol, fără a scoate un cuvânt.

Darul lui de povestitor şi de propoveduitor al credinţii, părea ca încetat. O povară îngrozitoare îl chinuia în tăcere, fără s'o poată tălmăci. Şi aşa eram toţi: feţe triste lipsite de graiu, ca nişte nenorociţi osândiţi la moarte.

Doar amintirile vitejiei româneşti de ne mai dezlega limba şi nădejdea în sfârşitul biruitor al luptei noastre sfinte. Incolo aceeaş silă de vorbă care supune pe omul necăjit şi-l face să suspine de gânduri grele...

Chiar şi copilaşii păr. Agârbiceanu erau acum mai tăcuţi, veselia lor încă se dusese şi ei priveau fără glas întinderea stepelor prin cari treceam. Copiliţa de câteva luni a preutesei Manta, dormită în leagănul ei mititel, pe care abia dacă-l mişca mâna iubitoare a mamei ori mătuşei întristate.

Sărmani copilaşi născuţi pe drumuri grele, departe de casa părintească; ce soartă v'a rânduit Dumnezeu şi vouă. Copii ai suferinţii, voi din leagăn îndurаţi toată jalea, care veacuri întregi a copleşit neamul nostru. Creşteţi pe drumuri de bejenie, ca nişte puişori ai nimănui, pe cari o mână duşmană i-a scos din cuibuşorul lor cald...

Ne apropiam de Elisavetgrad, oraşul în care aveam să ne aşezăm. Dar la gara Şestacovca, cam 15 verste depărtare de oraş, ni se spune, că autorităţile ruseşti nu ne lasă să intrăm în oraş.

Astfel mai petrecurăm două nopţi în tren, aşteptând. Povăţuitorii noştrii cercetară satele dimprejur şi în înţelegere cu împuternicitul rusesc aleseră două mari sate Visca şi Gruscaia, unde să descălecăm. La început aveam temeri că vom duce-o greu, necunoscând limba rusească. Dar aflasem cu bucurie, că în amândouă locurile trăiesc Moldoveni harnici, cari nu şi-au uitat limba lor nici în aceste depărtări mari, ci o vorbesc cu stăruinţă în mijlocul obiceiurilor moştenite din bătrâni. Au venit căruţe din sat şi ne-am încărcat din nou sărăcia. Apoi am pornit, unii urcaţi pe desagi, iar alţii urmând carele pe drumul larg şi prăfuit. Pribegii se despărţiau acum, o parte apucând spre Visca, iar cei mai mulţi îndreptându-se către Gruscaia puternica aşezare de Moldoveni.

Cum mergeam încet pe şesul întins, ni se părea că suntem nişte călători rătăciţi în pustie, cari caută cu ochii obosiţi un loc de odihnă şi de scăpare. In fund se desluşiau tot mai bine casele albe ţărăneşti cu biserica din deal, care strălucia în bătaia soarelui. Morile de vânt aşezate în jurul satului, îşi întindeau spre cer braţele negre, ca nişte uriaşi puşi de pază. Vom fi noi oare primiţi de săteni cu inima bună ori ne vor socoti nişte străini răi, cari pică pe capul lor ca o năpastă grea? Cu aceste gânduri intrarăm în sat încredinţaţi, că Moldovenii aflând despre soarta noastră şi văzându-ne că suntem de-un sânge cu ei, că vorbim aceeaş limbă ca şi ei, că bejenărim de-un an de zile prin ţări îndepărtate, inima li se va înmuia şi casele lor se vor deschide spre adăpostirea fraţilor nenorociţi, pe cari nu-i văzuseră şi nici de nume nu le auziseră.

Din toate ogrăzile răsăriau feţe îngrijorate, cari se uitau la noi cu spaimă. Câte femei n'am văzut izbucnind în plâns de jalea noastră. Ştergându-şi ochii înlăcrămaţi, ele simţiau toată durerea noastră şi când le dam bineţe în limba moldovenească, fiorii le zguduia trupul îndreptând mâna spre semnul crucei.

Nu ne cunoşteam, dar în clipele acelea s'a văzut că fratele tot frate rămâne, că puterea iubirii de neam, care nu se stinge uşor, ardea şi în sufletul acestor Moldoveni cinstiţi. Mari şi nepătrunse sunt căile Domnului. Ne-a potolit durerea, ducându-ne la fraţii de-o lege cu noi, cari trăiau părăsiţi şi desfăcuţi de trupul neamului nostru.

Aceasta era mângâierea ce ni se coborâ în sufletul întristat.

Rusia. **M. Olteanu.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ma lui bună şi miloasă ca s'o vindece şi s'o pună iară în picioare. Incercat a ba cu descântece, ba cu leacuri, dar nu se prinde mila de sufletul încânit..

Leacuri azi, leacuri mâne, — cheltuială peste cheltuială — şi ea tot în pat, tot rău..

Dar într'o dimineaţă iată că iasă ghiarăle mâţei din sac. Zice către moşneag, tot suspinând şi căznindu-se să stoarcă vr'o lacrimă din ochi: Astă-noapte mi s'a arătat în vis un bătrân şi mi-a spus că numai aşa moiu lecui, dacă m'oiu înväli în pielea Joenicăi. Am uitat să vă spun, că aşa se chema văcuşoara fetei.

Când a auzit-o biata fată, a început să se întoarcă casa cu ea. S'a făcut galbenă... galbenă... şi-a'nceput să-i svâcnească inimioara în coşul pieptului par'c'ar fi vrut să-l spargă. Abia a putut ieşi afară răzimându-se cu mâna de păreţi. Iar când ajuns în ocol a prins s'o înnece un plâns amar, de peatră să fi fost, şi trebuia să te moi de mila ei.

— De ce plângi, fată frumoasă? o 'ntreabă văcuţa.

— Cum n'oiu plânge, — îi răspunde fata în sughiţuri, dacă maceha vrea să te taie ca să se învălească în pielea ta, văcuţa mea dragă.

— Din pricina asta să nu plângi, fată frumoasă, îi zice iarăşi văcuţa Lasă să mă taie, dar tu carne din carnea mea să nu mănânci, ci să iai, pe ascuns, trei osişoare şi să mi le îngropi după poartă. Din ele vor creşte trei brazi. Tu, când îţi va fi mai greu, să rupi din ei trei smincele şi să le loveşti de trei-ori de copaci.

Moşneagul, ca să-şi vadă femeea iară în picioare şi să nu poată zice că nu vrea s'o vadă sănătoasă, a tăiat vaca; baba şi-a făcut leacu, iar fata a făcut cum a povăţuit-o văcuţa.

După ce a văzut brazii, crescuţi în locul unde îngropase oscioarele, fata n'a mai plâns De-amuş nu se mai simţia cu totul străină pe lumea asta.

Intr'o zi o veste rară, care cutreera ţara, se auzi şi'n satul lor: că feciorul împăratului a pus gând de însurat şi pofteşte pe toate copilele din ţară la veselia ce-o face împăratul la curţile sale.

Baba, cum a prins de veste de ce e vorba, a început să-şi gătească fetele ca să nu mai fie altele ca ale ei, doară.... doară s'or lipi ochii prinţului de una dintre ele.

Când sa pornească la drum, zice fata moşneagului;

— Merg şi eu.

— Dar acasă cine să rămână? se răsteşte aprinsă baba.

Toarnă pe urmă în mijlocul ogrăzii un (sfert) de sămânţă de cânepă şi-i zice: — Până ne-om întoarce noi să alegi sămânţa asta, să grijeşti vitele şi să baţi bugălău; iar dimineaţă să fie nici rece nici fierbinte, că de unde nu, biciul va şti de spinarea ta.

Şi s'au dus....

Fata la 'nceput s'a pus iară pe plâns, dar încurând şi-a adus aminte de povaţa văcuşoarei.

S'a dus repede la brazi, a rupt trei smincele şi, când le-a lovit a treia-oră de brazi. numai ce sboară din ei trei porumbei? de mai mare dragul să te uiţi la ei.

—Ce doreşti, fată frumoasă? o întreabă porumbeii.

— Mă mai într baţi? Nu vedeţi ce mi-a lăsat pe cap maceha?

Cum să mântuiu eu atâta lucru până va veni ea cu fetele dela curţile împărăteşti? Şi trebue mântuit lucru, că de nu, mi-a spus, că biciu va şti de spinarea mea.

Şi iară a început s'o înnece plânsul.

Porumbeii bătură atunci in aripi şi cât ai bate 'n palmi a răsărit înaintea fetei un faeton cu patru cai, cum n'a mai văzut ea de când a deschis ochii în lume. Iar în faeton nişte straie de-ţi luau ochii cu frumuseţea şi strălucirea lor, — ca pentru o domniţă.

Lacrimile de mâhnire ale fetei se prefăcură în lacrimi de nespusă bucurie.

Repede a îmbrăcat straele cele minunate, s'a suit în faeton şi p'aci ţi-e drumul....

Lucrul a rămas în grija porumbeilor.

Călătoria ei a fost un vis. Dusă par'că de vânt, nu de cai, a ajuns înaintea surorilor ei la curţile împăratului.

In drum, când le-a ajuns, n'a uitat să li se închine, dar de vorbă cu ele n'a stat.

La veselia dela curţile împărăteşti i-a pus pe toţi în uimire cu frumuseţa, cu isteţimea şi cu blândeţea ei. Insuşi feciorul împăratului n'a mai slăbit-o din ochi, atât îi căzuse de dragă, iar la despărţire nu s'a putut stăpâni să n'o întrebe de unde-i.

— Dela *Bl'eni!* — a răspuns fata cu faţa îmbujorată, şi a plecat.

Când a ajuns acasă, mai repede de cum se îmbrăcase, s'a schimbat iară în ceea care fusese înainte de plecare şi s'a apucat de lucru.

Tocmai alegea viţeii când a sosit şi mamă-sa cu surorile.

S'au mirat când au găsit toate isprăvite, şi ca răsplată pentru hărnicia ei, ori poate ca să i facă năcaz, nu ştiu, — au început să i povestească şi ei: cum au umblat şi ce au văzut.

I-au spus cum le-a întâlnit pe drum o domniţă într'un faeton, tras de patru cai ca nişte smei, cum le-a dat bună ziua, cum au îndrăgit-o toţi la curtea împăratului pentru frumseţea şi blândeţea ei. Căci cu toate că era frumoasă, bogată şi de neam mare, nu era fudulă.

Nu peste multă vreme împăratul a chemat iară copilele din ţară la o nouă veselie.

Baba din nou i-a vărsat fetei sămânţă de ales, dându-i în grije toate treburile gospodăriei şi spunându-i la plecare:

— Grijeşte ca să fie toate gata pe când ne-om întoarce că de nu cociorva va şti de spatele tău!

Din pricina asta a spus fata feciorului de împărat că-i din *Cociorveni*, când a'ntrebat-o a doua-oară, la despărţire, că de unde-i. Căci ea şi de data asta s'a dus cu factonul la veselia dela curtea împărătească.

Când a pornit a treia oară baba cu fetele, fata moşneagului iară a poftit-o s'o ia şi pe ea. Dar baba în loc de răspuns i-a dat de data asta un sfert de sămânţă de mac de ales, pe lângă grija celorialte treburi ale gospodăriei, zicându-i:

— De n'or fi toate mântuite pe când ne'ntoarcem, coromâsla va şti de spinarea ta!

Fata îşi puse capul în piept şi oftă de câte va ori a mâhnire, dar în gândul ei:

Degeaba tot căutaţi voi să mă ţineţi acasă ascunsă de ochii lumii. că eu tot voi fi acolo, şi încă înaintea voastră. Şi cum au plecat ele, repede după poartă, hârşt! trei smincele şi poc, poc, poc! cu ele de brazi. Porumbei încep să bată din aripioare şi faetonul cu straele cele minunate răsar ca din pământ.

Când a văzut-o feciorul împăratului intrând în sala cea mare a palatului, par'că ar fi văzut răsăritul soarelui dup'o noapte urâtă, aşa i-sa înseninat faţa.

Nici n'a mai lăsat-o cât a ţinut petrecerea. Cu ea se juca, cu ea se plimba... Iar când s'a mântuit petrecerea, a însoţit-o până la faeton, întrebând-o din nou de unde-i.

- Din *Coromâsleni!* — a răspuns ea cu un zâmbet dulce.

Văzând feciorul de împărat că după răspunsurile ei n'o să-i dea de urmă, s'a gândit una şi bună şi când i-a ajutat să se suie în facton i-a scos frumuşel un pantof din picior şi l-a vârât în buzunar. —

De-amuş ştia cum să-i dea de urmă. Chiar a doua zi a pornit să deă de stăpâna pantofului. Şi cutreerat-a în lung şi în lat, dar de stăpâna pantofului tot n'a dat. Ori era prea larg, ori era prea strâmt în piciorul celor care-l încercau.

Insfârşit după umblet îndelungat, au ajuns şi la casa moşneagului nostru Baba, nu cumva să vadă prinţul şi pe fata moşneagului, a vârît-o sub covată, în tindă; iar pe ale sale le-a gătit frumos şi a ieşit cu ele întru întâmpinarea prinţului.

Când a văzut feciorul împăratului că nici între acestea nu găseşte pe stăpâna pantofului şi când a'nceput să-şi peardă şi nădejdea din urmă că o s'o mai găsească, numai ce aude cocoşul din curte:

Cucurigu!.... Stăpâna pantafului subt covată 'n tindă!

Un slujbaş împărătesc aleargă repede în tindă, ridică covata şi, spre marea lui mirare, găseşte subt ea o copilă blândă. Ii încearcă apoi pantoful şi spre şi mai mare mirare a celor din casă se potriveşte atât de bine, în cât ai fi crezut c'a crescut pe piciorul ei.

Feciorul de împărat se uită cu băgare de seamă la ea şi-i zise: Fă-te iară cum ai fost!

Fata se duse atunci la brazii din dosul porţii, rupse trei smincele, le lovi de trei ori de brazi şi când se iviră porumbeii, se ivi şi factonul cu caii cei focoşi şi cu straele cele strălucitoare în care fusese ea îmbrăcată la petrecerea dela curtea împăratului.

Incredinţându-se prinţul că ea e fata care i-a căzut tronc la inimă, a luat-o de mână, a sărutat-o şi a dus-o cu sine la tatăl său, lăsând pe babă şi pe fetele sale cu gura căscată.

De nuntă ce să vă spun? Şi-acum îmi lasă gura apă când mă gândesc la toate bunătăţile ce-am văzut acolo. Iar când mă gândesc la cheful, jocul şi voia bună a nuntaşilor veniţi dela toate curţile împărăteşti depe lume, îmi pare că totul a fost numai un vis.

Anastasia Gal....
învăţătoare în Basarabia

AŞTEPTARE

Mor clipe mute, numărate,
Acolo 'n satul vostru gol.
Mor clipe mute numărate
Şi 'n pacea nopţii 'nfiorate
Acelaş vis vă dă ocol.

Vi-l murmură şi vi-l frământă
Pe-ascuns isvoarele de-argint,
Vi l murmură şi vi-l frământă,
Din streşini ploile vi-l cântă,
Din streşini ploile vă mint...

Voi tesăriţi întotdeauna,
Robiţi de aşteptarea lui,
Voi tresăriţi întotdeauna,
Vă 'nşală soarele şi luna,
Sărmani copii ai nimănui.

De-un an vegheaţi în pragul porţii
Incremeniţi de-un tainic lanţ,
De-un an vegheaţi în pragu' porţii,
Bolnavi, ce'n fuigurile morţii
Vedeţi un chip de dorobanţ...

O. Goga.

„Deşteptarea"

Societatea naţională a Românilor din Ucraina

Primim dela Societatea naţională „Deşteptarea" din Chiev următoarea scrisoare pe care-o tipărim cu mare plăcere.

Domnule Preşedinte,

In aceste vremuri de mari fierberi când numai cea mai armonioasă conlucrare a Românilor de pretutindenea poate să scape neamul nostru de copleşirea străinismului şi să-l închege într'o singură trupină puternică, ne-am constituit şi noi Românii trăitori în Ucraina într'o societate cu numele „Deşteptarea" societate naţională a Românilor din Ucraina cu sediul în Chiev.

Scopul societăţii noastre este: a) Deşteptarea naţională a poporului român din Ucraina în privinţa politică, economică şi culturală, precum şi propagarea principiilor naţionale cu toate mijloacele posibile legale în toate păturile sociale ale poporului român; b) Apărarea şi promovarea intereselor româneşti în Ucraina; c) Pentru studenţi) Câştigarea de cunoştinţe speciale şi adunarea de material referitor la chestiunile amintite sub a), precum şi educarea reciprocă a membrilor proprii.

Tendinţa politică a societăţii este naţională-democratică. In şedinţa din 26 XI a. c. s'a ales următorul Comitet:

Preşedinte: D-l Ioan Precul. Vicepreşedinte: D-l Valeriu Cicate. Secretar: D-l Ioan Dumitraşcu Casier: D-na Iulia Simmel. Bibliotecar D-l Emanoil Isopescu Fără funcţie: D-nii Filaret Doboş, George Pop, Dr. Lazar, Atanasie Grosul şi Vladimir Bogos.

Aducându-vă Domnule preşedinte la cunoştinţa acestea, rugăm să binevoiţi a comunică onoratului Comitet şi membrilor societăţii D-voastre, că suntem însufleţiţi de dorinţa de a conlucra în deplină înţelegere cu societatea D-voastră, cât şi cu toate societăţile româneşti la desrobirea naţională, culturală şi economică a neamului nostru.

Trimiţându-vă salutul cel mai călduros şi felicitându-vă la munca naţională ce o prestaţi, subsemnăm cu dragoste frăţească: Chiev, în 17 Decemvrie 1917. Pentru Comitet: Preşedinte: *I. Precul.* Secretar: *I Dumitraşcu.*

Pribeag.

Plânge-o mierlă 'ntr'o răchită
La răscruci în Dealu Mare...
Suie'n pas domol răzorul
Un voinic pe murg călare...

Jos, în smalţ de soare-apune,
Turla satului străluce;
Sapă murgul şi necheazä...
Şi 'nspre vale vrea s'apuce...

Se înalţă'n şea voinicul,
Vede o casă 'ntre poiene
Şi cu mâneca cămăşii
Svânt'o lacrimă din gene...

Intr'o clipă strânge frâul
Şi-l îndreaptă 'n altă parte,
Dârz pleoapele-şi închide..
„Du-mă murgule, departe'..."

Sfărmând jghiabul cu potcoava,
Drumului s'aşterne murgul,
Peste plopi cu frunza rară
Cade 'nlăcrămat amurgul!,..

O. Goga.

RĂZBOIUL

De pe frontul românesc Ruşii pleacă acasă cu divizii întregi. După ce s'a întâmplat că mulţi din ei jefuiau satele, oştirea română le-a luat toate armele şi a pus pază pretutindeni. Astfel tovarăşii nu se mai pot atinge de averea bieţilor ţărani ajunşi la sapă de lemn pe urma războiului.

In Franţa luptele curg şi acum cu bombardări de artilerie. Viscolele cele mari împiedecă însă desfăşurarea unor năvăliri mai puternice.

Pe frontul italian, oraşul Treviso a fost lovit de şaptesprezece aeroplane nemţeşti. Dar unsprezece din ele au fost doborâte de italieni.

Totuşi luptele urmează şi acum pe podişul Asiago, unde duşmanii năvălesc zadarnic.

In Macedonia hărţueli mărunte.

In Palestina Turcii se dau mereu îndărăt.

Incepând cu 1 Ianuarie va ieşi la Chişinău o nouă gazetă românească, ca organ al Sfatului Ţării. Noua gazetă se va chema „SFATUL ŢĂRII" şi va ieşi de trei ori pe săptămână.

Din parte-ne ne bucurăm mult de ivirea acestui tovarăş de muncă pe terenul presei naţionale şi fiindcă socotim că, deocamdată, e de ajuns dacă Basarabia va avea o foaie românească în fiecare zi, „Ardealul" va ieşi şi el, după anul nou, *tot numai de trei ori pe săptămână.*

Cine doreşte să i se schimbe adresa, trebue să trimită pentru aceasta 30 Copeici.

Plata pentru gazeta noastră e de 2 ruble şi 50 copeci pe lună, sau 7 ruble şi 50 copeici pe un sfert de an.

ŞTIRI

Sărbători fericite doreşte tuturor cetitorilor şi binevoitorilor noştri:

Redacţia şi Administraţia Ardealului

Se'nmulţesc apărătorii ţării. — Zilnic vin soldaţii moldoveni din toate părţile la Chişinău pentru a intra în oastea naţională. De-acum avem toate felurile de armă: infanterie (pihotă), artilerie şi cavalerie.

In schimb soldaţii ruşi s'au rărit cu totul. Până acum vre o două-trei săptămâni nu te puteai mişca de ei prin străzile principale, acum abia mai vezi câte unul, pe ici pe colea.

Unirea Românilor sub Mihaiu Viteazul. — Inălţătoarea povestire despre luptele pentru unire ale strămoşilor noştri, publicată pe pagina 7-a a gazetei noastre, a fost scrisă de marele povestitor popular *Petru Ispirescu*, înainte de aceasta cu vre-o … de ani.

Suntem încredinţaţi că ea va fi cetită cu bucurie de toţi fraţii noştri transilvăneni.

Serata elevilor moldoveni. — Duminecă în 17 Decembre tînăra „Uniune a elevilor moldoveni" din Chişinău, întemeiată abia de două săptămâni, a dat o serată frumoasă, împreunată cu declamări, cântări şi joc. Din lipsă de loc vom scrie mai pe larg în numărul următor al gazetei noastre, despre această admirabilă dovadă de simţire naţională.

In loc de cazanie. — Cineva dela ţară ne spune, că într'un sat din ţinutul Bălţilor după slujba Dumnezeiască ţinută la 1 Decemvrie în biserica de acolo, preotul a cetit norodului, în loc de cazanie, *Ardealul* nostru, care vorbia pe larg despre deschiderea Sfatului Ţării.

Invăţători români deschid şcoli în Basarabia. — Domnişoara Pelivan, învăţătoare în Cojuşna ţinutul Chişinăului, nea adus la cunoştinţă că norodul din satul d-sale, văzând că în cele două şcoale moldoveneşti de acolo nu pot să cuprindă pe toţi copiii doritori de a învăţa carte în limba mamei, s'au înţeles cu doi învăţători refugiaţi din România sau din Transilvania, şi au deschis o a treia şcoală.

Să fie într'un ceas bun*!*

Revista tranşeelor — ţinând loc de Abecedar. — Prietenul nostru, ofiţerul Cazacliu, ne-a povestit zilele acestea o mişcătoare scenă.

Cu câteva luni în urmă la Bolgrad, soldaţii moldoveni auzind că pentru Basarabia s'a hotărât alfabetul latinesc pe care ei nu-l cunoşteau au rugat pe un băiat refugiat din România, ca să-i înveţe acea-tă ştiinţă nouă. Băiatul s'a învoit, dar cum n'avea nici un Abecedar sau vre-o altă carte, a început învăţătura de pe un număr din *Revista tranşeelor*, pe care din întâmplare şi-o luase din Iaşi înainte de a părăsi ţara.

Revista tranşeelor a fost Abecedarul de pe care s'a învăţat prin unele locuri carte românească în Basarabia. Această învăţătură, credem că o să fie trainică ca şi oţelul trimis din tranşee în trupurile duşmanilor.

Redacţia şi Administraţia ziarului nostru precum şi *Librăria naţională* s'au mutat în *Strada Gogol Nr. 39.*

Intreaga corespondenţă, precum şi banii pentru gazetă şi pentru cărţi să se trimită de aici încolo pe această adresă.

Nu uitaţi că tipărirea gazetei e împreunată cu mari cheltueli. Ce-i cari nu ne-au trimis abonamentul (plata), sunt rugaţi s'o facă numai decât. Cei cari au plătit pentru trei luni numai două ruble, ne nai datoresc încă o rublă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din Suferinţele Prizonierilor Români

Sărbătoarea Naşterii Domnului este un prilej de bucurie pentru toţi creştinii. Cuvintele scripturii: **Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace şi între oameni bună învoire**, ne ating în chip viu sufletele, dar din nefericire, ele nu ne pot da liniştea sufletească trebuitoare. Căci neamul nostru este călcat în aceste vremuri de duşmani fără milă, cari nu vor să ştie de pace dreaptă şi de bună învoire creştinească. Asupra noastră s'au năpustit popoare cu gând de nimicire păgânească. Ele ne-au stors şi ne-au supt vlaga, ne-au batjocurit în modul cel mai barbar. De aceea, oricât am voi să simţim în aceste zile ale Naşterii Domnului bucuria creştinească a sărbătorii, nu izbutim să ne stăpânim durerea pe care ni-o amintesc suferinţele neamului nostru. Dincolo de linia de foc dela Galaţi, dela Mărăşeşti şi dela Oituz milioane de fraţi de-ai noştrii abia mai pot răsufla sub călcâiul bulgăresc, nemţesc şi unguresc. Viaţa lor e mai grea decât a mucenicilor; suferinţele lor sunt fără de număr, batjocurile pe cari le îndură neînchipuite. Nu vom putea petrece deci aceste zile de sărbătoare în bucurie şi fericire, ci în plâns şi durere pentru suferinţele fraţilor noştri de sub jug străin. Suferinţele acestea ne sunt viu zugrăvite în cele ce urmează de un prieten de al nostru, ofiţer în armata română, care a avut prilejul să afle ştiri adevărate despre viaţa fraţilor buni rămaşi sub jugul străin şi despre prizonierii (plenicii) români luaţi de duşmanii noştri. Cetirea lor va trezi, credem, în toţi fiii neamului nu numai simţământul de durere pentru fraţii noştri, dar şi simţământul de **răzbunare** împotriva ucigaşilor neamului nostru.

Grăsime din stârvurile prizonierilor

Soldaţii *Neagu Ştefan* şi *Stan Ion*, amândoi din regimentul (polcul) 67 infanterie (pihotă), au izbutit să fugă în primăvară din prinsoarea germană. Dânşii lucrau în pădurile din Alsacia, unde erau puşi la cele mai grele munci şi lăsaţi să moară de foame. După multe necazuri au putut să treacă frontul la Francezi, cari i-au primit cu cea mai mare bucurie. Stăpânirea franceză având în vedere vitejia lor, precum şi folosul pe urma ştirilor pe cari aceştia li le-au dat asupra duşmanului, i-a decorat pe amândoi cu „*Crucea de război*", cea mai mare decoraţie care o poate primi un ostaş în Franţa.

Deşi dânşii trăiau foarte bine la aliaţii noştri, cari îi primiau pe tot locul cu braţele deschise, i-au îmbrăcat în haine noui, le-au dat bani şi tot ce le trebuia — totuşi ei atât s'au rugat să-i trimită iarăş în România, la regimentele lor, până ce i-au lăsat pornindu-i pe un vapor de muniţii.

De curând dânşii au sosit în Iaşi, de unde li s'a dat drumul pe câte o lună să-şi vază familiile (amândoi sunt din judeţul Bacău); ei au fost făcuţi caporali şi propuşi pentru o frumoasă decoraţie românească.

Neagu Ştefan, care este mai cu vervă la sfat, ne-a istorisit fapte cari vor umplea lumea de groază şi de scârbă, văzând nelegiuirile nemaipomenite, la cari se dedau Germanii cu prizonierii noştri. Intre altele ne-a spus următoarele lucruri, cari ne-au înfiorat:

Dupăce prizonierii români s'au adunat prin diferite lagăre, Germanii au ales vre-o 600 dintre ei, pe cari i-au trimis în pădurile din Alsacia, aproape de frontul francez. Printre aceştia era şi Neagu cu Stan. Dânşii au văzut cum Germanii alegeau în fiecare zi câte-o ceată de 16 prizonieri, pe cari îi duceau în altă parte a pădurii. S'a aflat că *aceste cete erau ţinute să moară de foame*. Prizonierii, în lipsă de hrană, erau nevoiţi să mănânce scoarţă de pe copaci şi răşină de brad, după care *căpătau dureri mari şi muriau în două-trei zile*. Pe cei morţi Germanii nu-i ingropau, ci îi legau în saci şi îi trimiteau la o fabrică ascunsă în pădure, care toată ziua răspândea putoare şi miros de carne arsă. Prizonierii au aflat că *Germanii, în acea fabrică, fierb într'un cazan mare stârvurile prizonierilor morţi, din cari scot grăsime pentru ungerea armelor şi a maşinelor, iar rămăşiţele se dau ca îngrăşăminte pentru porci de vânzare.*

Că aceasta nu este o poveste, s'a adeverit în urmă. Dupăce Stan şi Neagu au trecut la Francezi, după ştirile bune ce le-au dat, francezii au luat acolo prin atac o porţie bună de pământ, împreună cu fabrica numită. Guvernul francez a făcut cercetare la faţa locului şi cele aflate s'au tipărit prin gazete ca să ştie toată lumea despre ele.

Dealtfel nici Germanii nu mai ascund această groaznică nelegiuire a lor. Gazetele lor, cari ies în româneşte la Bucureşti şi pe cari le avem în mână, scriu negru pe alb că: Fabrica „*Kadaververwertungsanstalt*" dela Cotroceni *cumpără oricefel de stârvuri*. Ajunge atât pentru ca să fim lămuriţi pe deplin.

Cum însă în pământul nostru ocupat este atât de mare lipsă de grăsime, te pomeneşti că Germanii vor fi în stare să dea poporului nostru grăsime şi îngrăşăminte pentru vite, făurită chiar din carnea fiilor noştri, hoţie care nu s'a mai pomenit vreodată pe faţa pământului...

Caporalii Neagu Ştefan şi Stan Ion acum sunt plecaţi pe la toate unităţile, unde soldaţii vor auzi chiar din gura lor suferinţele ce le îndură prizonierii noştri, cari au avut nenorocirea să ajungă în prinsoare germană.

Prizonierii noştri mor de foame!

Dela un prizonier al nostru din Germania ni-a sosit o scrisoare dureroasă. Ea a fost trimisă familiei sale rămasă în locurile ocupate de duşman, dar din nebăgarea de seamă a poştei elveţiene, scrisoarea s'a strecurat la noi în Moldova. Iată ce se spune în ea:

„Ne-a pornit la Lamsdorf, unde am stat *foarte cumplit de rău*, că de multe ori am vrut *mai bine să mă omor, decât să mai îndur chinuri şi foame...* Şi voi să munciţi, să aveţi ce mânca. Vedeţi de porumb, că nici o moarte nu i mai rea, ca moartea de foame. Că am văzut aici *oameni morţi de foame*, **fraţi de ai mei sute**".

Rândurile grase au fost şterse de censura germană, dar nu destul de bine, aşa că s'au putut ceti.

Numele soldatului deocamdată trebuie să-l trecem sub tăcere, ca să nu-l mai lege şi la stâlp Germanii pentru adevărul care l a spus. Scrisoarea însă o păstrează guvernul nostru ca document pentru ziua socotelilor.

Prizonierii la Bulgari

In luna Septemvrie 1917 au fugit din prinsoarea bulgară sergentul *Sava Nicolaie* din reg. 78 Inf. comp. 14-a, împreună cu caporalul *Cardon Lazarin* şi soldaţii *Ştefan Iordan* şi *Burada Zamfir* din acelaş regiment. Toţi patru au fost făcuţi prisonieri în luptele din Dobrogea, în ziua de 11 Oct. 1916. După căderea Constanţei rămăşiţele trupelor române ocupaseră în grabă poziţie la marginea de miază-zi a satului Cara-Murat, pentru ca să acopere scurgerea coloanelor. Pe această poziţie trupele noastre s'au împotrivit 4 zile, secerând cavaleria bulgară, până ce sleite de putere au fost în parte înconjurate şi silite să se dea prinse.

Aci au fost luaţi prizonieri vre-o 150 soldaţi de ai noştri, împreună cu un căpitan, comandantul comp. 2-a de pionieri, care *a fost tăiat în bucăţi de cavaleria bulgară chiar în faţa soldaţilor, după ce s'au dat prinşi*. Mulţi dintre soldaţii români luaţi prizonieri, au avut aceeaş soartă.

De aci toţi prizonierii au fost duşi pe jos la Bazargic, unde au ajuns după două zile şi o noapte, obosiţi şi nemâncaţi; singura lor hrană era porumbul crud de pe câmp. Vre-o două zile prizonierii români nu au primit hrană de loc, apoi au început să le dea câte o pâine pe zi la doi oameni. *Prizonierii români au fost desbrăcaţi de mantale şi bocanci şi jefuiţi de bulgari*, cari le au luat toţi banii şi lucrurile de preţ ce aveau la ei.

După 8 zile de umiliri, schingiuri, batjocuri şi bătăi din partea soldaţilor, cât şi a populaţiei civile, mai ales a bulgăroaicelor, prizonierii români au fost duşi în Constanţa şi puşi la cele mai grele corvezi. *Soldaţii cari obosiau la muncă, sau greşiau, erau crunt bătuţi* de către bulgari, precum şi de supraveghetorii lor evrei, cari erau dezertori din armata noastră.

Dealtfel trupele bulgare se purtau cum nu se poate mai sălbatic cu populaţia civilă română. In Constanţa uciderile şi jafurile erau nenumărate. In judeţe populaţia a avut şi mai mult de suferit. *Soldaţii bulgari alcătuiţi în cete de hoţi cutreierau satele, jefuind şi batjocorind fetele şi femeile*. Turcii se întreceau cu Bulgarii în sălbătăcii. Aşa într'un sat din judeţul Constanţa, *trei fete tinerele ale unui preot român au fost spurcate în faţa tatălui lor, iar bătrânul preot silit să privească necinstirea fetelor sale*. Ceva mai mult ce nu-şi poate închipui mintea omenească; *deoarece bătrânul preot plângea, a fost silit de bulgari, fiind bătut până la sânge, să-şi necinstească fetele şi el* în faţa lor.

La intrarea lor în Constanţa, *bulgarii au scos pe toţi răniţii români din spitale (erau printre ei şi vreo 300 de ofiţeri) şi i-au măcelărit*. Multă vreme s'au văzut stârvuri ciopârţite ale ţăranilor şi ţărancelor române, aruncate prin şanţuri la marginea drumului. *Copiii au fost adunaţi şi trimişi în Turcia şi Bulgaria*. Germanii nu se împotriveau fărădelegilor ce le făceau soldaţii bulgari şi turci de teamă ca să nu se strice cu ei.

In ziua de 11 Iuile sergentul Sava, împreună cu cei trei tovarăşi ai lui, au fugit din Constanţa şi după două-sprezece zile, mergând numai noaptea şi pe ascuns, au ajuns la bălţile Dunării, prin cari au înnotat sub focul infanteriei bulgare şi au isbutit să treacă dincoace unde se afla oştirea rusească.

Alte mărturisiri ale prizonierilor

(Din ziarul „România")

Sublocotonentul de rezervă August Vasileseu — din regim 51 infanterie — fugit în Olanda din câmpul de ofiţeri prizonieri din Calle-Schloss, lângă Hanovra, mărturiseşte într'un raport al său aceste fapte:

Locuinţa nesănătoasă, cu aer şi lumină slabă... O hrană ticăloasă. „Dimineaţa cafea proastă şi fără zahăr; la prânz o supă, de cele mai de multe ori făcută dintr'un fel de gulii necunoscute la noi în ţară, care în Franţa şi Germania înainte de războiu *se dedeau porcilor*; din când în când ceva cartofi sau peşte, şi rar de tot, poate odată pe lună, un borş de fasole; seara aceiaşi cafea cu un castravete sau un peşte sărat; pâne puţină şi proastă, din făină de cartofi şi rumeguş de lemn, la început 200 grame pe zi, apoi numai 150 grame: mâncarea se înrăutăţeşte din zi în zi; *dacă ofiţerii noştri ar fi să mănânce numai ce capătă dela germani, ar pieri de sigur de foame, atât e de neîndestulătoare hrana*.

Soldaţii noştri o duc şi mai rău — zice dl. sublocot. Vasilescu. — Mi-au spus soldaţii francezi şi belgieni, ordonanţe în lagărul nostru, care veneau de prin câmpuri unde sunt de-ai noştri, „*că Românii au murit pe un cap iarna trecută, nu atât de boale cât de foame şi frig.*"

Iată acum ce spune şi sergentul Fălculete Ioan din regimentul 30 Muscel, despre prinsoarea lui în Germania.

„Am fost făcut prizonier la 27 Septembrie 1916 pe valea Temeşului, la Predal. Intâiu ne-au dus la Codlea, unde ne-au ţinut trei zile într'un beciu, fără mâncare. După aceia am încărcat muniţii 15 zile la Braşov şi am stat alte 15 zile în Sibiu, în carantină, dându-ni-se mâncare odată la 2 zile. Din Sibiu ne-au dus cu trenul până în lagărul din Lamsdorf în Germania şi ne-au dat în cele zece zile de drum, numai de trei ori mâncare: odată în Budapesta, odată la Viena şi odată în lagăr: *Ţipau soldaţii în vagoane de foame.*

„In Lamsdorf eram 10000 de Români, împărţiţi în 6 lagăre. In fiecare baracă stăteau 100 de prizonieri. Ne culcam jos, pe paie. Când ploua afară

BCU Cluj / Central University Library Cluj

—ploua şi înlăuntru şi trebuia să ne culcăm în noroiu...

„Lucram toată ziua la pietriş, la ghiaţă, la brazde, la plug. **S'au arat 200 de hectare cu români de-ai noştri înjugaţi la plug ca boii...**

„Mâncarea era amarnic de rea. Eu am lucrat şi la brutărie şi ştiu că pânea era făcută din cartofi fierţi şi apoi amestecaţi cu maşina şi din rumeguş de lemn. Mai puneau şi câte un săculeţ de făină neagră şi amară la 1000 de pâni.

„Aveam dreptul la 150 grame de pâne pe zi. De fapt nu primeam decât 100 de grame.

„Oamenii noştri erau slabi prăpădiţi. Când veneau dela lucru, cădeau regulat câte 20—30 la marginea drumului, de istovire. Când dădeau peste o fărâmă de pâne sau un capăt de ţigară, se făceau 10—15 grămadă, care de care s'apuce întâiu.

„Au murit iarna trecută tare mulţi. Erau zile când mureau 100—200 şi i îngropau pe toţi deavalma, despuiaţi, într'o groapă.

„Când, la lucru, cădea vreunul era bătut cu patul puştii. Ii se striga: Scoală, ticălosule, şi munceşte!

„Duceam un traiu foarte amărît. In ziua de Crăciun, ni s'a dat tot supă de gulii — dar parcă a fost un făcut: era mai amară ca altă dată şi nimeni n'a putut-o mânca. Unii plângeau de jale—ca copii....

„In Martie, m'au dus în preajma Verdunului, unde am lucrat vre-o 15 zile la tranşee, cam la 10 km. de front. Mulţi Ruşi cari lucrau mai înainte de cât noi au pierit de obuzele franceze. Au pierit şi de-ai noştri vreo 30.

„Pe urmă, ne-au retras la Valenciennes, unde lucram la vagoane, demontam motoare de prin fabrici, mobile de prin spitale şi le încărcam în vagoane care plecau în Germania. Cât am stat eu, s'au golit două fabrici şi trei spitale.

„Eram tot aşa de prost hrăniţi ca şi 'n lagăr. Soldaţii erau prăpădiţi. Pe drum, rupeau urzici şi le mâncau crude, cu sare.

„Am fugit din Valenciennes la 2 Mai 1917. Am trecut în Belgia. La 28 Mai am scăpat peste graniţa olandeză, la Mastricht".

*

Insfârşit, alte mărturisiri,— căci dosarul suferinţelor prizonierilor noştri creşte în fiecare zi. D. Constantin Atanasiu, trecut în Olanda, fugar dintr'un câmp de prizonieri din Germania,—povesteşte lucruri tot aşa de cumplite. El ne spune despre suferinţele prizonierilor civili dela Holzminden, care, fără deosebire de clasă socială şi vârstă, erau puşi la corvezile cele mai înjositoare. Nici bolnavii nu sunt cruţaţi de munca la gunoaie şi latrine. Cine cade de trudă ori boală, e lovit fără milă... Un avocat din Bacău, Cosnea, un negustor din Botoşani, oameni în vârstă au fost bătuţi până la sânge. „Sunt fapte văzute de mine în persoană" arăta d. Atanasiu.

„Fugind din Holzminden— mai spune d-sa—am fost prins după un oarecare timp şi dus în câmpul de prizonieri militari români din orăşelul Windsdorf, unde erau cel puţin 18000 de prizonieri. Suferinţele lor sunt groaznice. Mâncarea foarte proastă şi foarte puţină. Am văzut eu singur cum bieţii oameni mâncau iarba de pe câmp de foame".

Munci cumplite şi silnice de toate felurile. Una din cele mai grele e scoaterea nămolului din bălţi.

„Stau toată ziua până la brâu în apă şi trebuie să scoată nămolul de la fund. De sigur că foarte mulţi se îmbolnăvesc şi mor prin spitale. *La Winsdorf mureau peste o sută de oameni pe zi.*

„Pedepsele ce se dau în câmpurile de prizonieri militari sunt: bătaia,—legatul de un pom cu mânile la spate aşa fel ca să n'ajungă bine cu picioarele de pământ, — după cinci şase ore de asemenea chin, închisoare—apoi chinurile începdin nou. Uneori cel pedepsit e pus să fugă 6-12 ore pe zi în nişte papuci de lemn. Aleargă, — flămând şi însetat — până ce cade zdrobit, de multe ori leşinat... E trezit cu lovituri sălbatice şi aruncat în temniţă"...

*

Destăinuirile acestea ale fugarilor sunt aşa de grozave încât ţi se încrâncenă carnea pe trup.

Duşmanul nostru e duşman fără milă. E mai rău decât barbarii şi nu ne cruţă Cu atât mai rău pentru el, căci va avea a da seamă odată în faţa lumii!...

Suferinţele unor soldaţi ruşi scăpaţi din prinsoare

De curând a trecut frontul, la trupele noastre, soldatul *Eftimie Lconte Plescov* din reg. 62 infanterie rus, care a izbutit să fugă din prinsoare. După statură pare că era mai înainte om vânjos, bine făcut; dar acum avea înfăţişare de plâns: desculţ, cu nişte haine murdare cari abia se mai ţineau pe el, cu părul lung, barba încâlcită, ochii intraţi în orbite şi faţa adânc brăzdată de suferinţă.

Iată cum ne-a istorisit pătania lui:

Căzut prizonier în Galiţia, în primăvara anului 1916. încă pe front a fost desbrăcat de hainele lui bune, dându-i-se în loc sdrenţe însângerate luate de pe morţi. Şase zile cât a fost purtat pe drum. nu i s'a dat de loc să mănânce, iar apă foarte rar. A fost şi bătut de două ori cu pumnii şi cu patul puştii, pentru că nu a ştiut să răspundă la unele întrebări, cu cari îl ispiteau ofiţerii germani pe la comandamente.

Adunându-se mai muţi prisonieri, au fost trimişi în lagărul dela *Wisenburg*, unde au stat o săptămână. Hrană căpătau dimineaţa cafea fără zahăr, iar după amiazi un fel de zeamă de morcovi şi un sfert de pâine neagră, mucigăită, la doi oameni.

De aci împreună cu alţi şase sute au fost duşi pe frontul italian, unde lucrau ziua-noaptea la tranşee, la 1—2 km. depărtare de front. Până în toamnă, din şase sute de inşi mai rămăseseră *douăzecişidoi;* ceilalţi toţi s'au prăpădit de foame, de boli şi mai ales de focurile italiene, sub cari dânşii trebuiau să lucreze şi ziua, descoperiţi.

In cele din urmă, sfârşit de puteri şi bolnav, soldatul Plescov a leşinat mai de multeori. Praznicii lui, zicând că numai se preface, l-au pedepsit legându-l la stâlp câte 2—3 oeasuri pe zi şi tăindu-i porţia de hrană. Apoi de jumătate mort a fost adus într'un spital, de unde nevindecat a fost scos şi trimis la alt lagăr lângă Viena.

Nici aici nu a stat mult şi cu altă clipă a fost trimis în România, la Craiova, unde a fost întrebuinţat în port la descărcatul bucatelor. Mai bine de jumătate de an, cât a stat la muncă grea, în port, nu şi-a schimbat de loc cămaşa, ajungând într'un hal îngrozitor de murdărie şi plin de păduchi. Iarna a petrecut-o pe malul Dunării în bărăci de scânduri, unde nu făceau foc, aşa că mulţi au rămas cu mânile sau picioarele degerate. Gradaţii cari îi supraveghiau la corvezi, îi bătoau cu patul puştii în piept ne cruţând nici pe cei bolnavi. Asta l-a făcut să încerce să fugă cu ori ce preţ. Folosindu-se de întunerec într'o seară din Iulie, a fugit.

Aproape două luni a rătăcit prin păduri şi munţi. Deşi pază mare nu era pe sate, el trebuia să se ferească, deoarece într'un sat crâsmaşul evreu a voit să-l dea pe mâna soldaţilor germani. Abia a putut să scape acoperindu-se cu noroi într'un şanţ. Incolo populaţia românească, deşi abia avea ce să mnânce, îi dădea câte o bucată de mămăligă, îl ascundea şi îi arăta drumul spre front. Aceia însă, cari erau prinşi că dau de mâncare sau ascund pe prizonierii români sau ruşi, erau pedepsiţi cu închisoare, unii chiar împuşcaţi. Spune chiar întâmplarea preotului din comuna Poiana (jud. Buzău) care a fost închis o lună şi pedepsit cu 600 lei, pentru că a dat câteva cepe unui prizonier român rănit. Primarul din altă comună, al cărui nume nu-l ştie, a fost împuşcat pentrucă a adăpostit un prizonier fugit.

Astfel populaţia românească din teritorul ocupat trăeşte în cea mai mare lipsă de oarece tot ce aveau li s'a luat de către autorităţile nemţeşti, cari obligă toată casa să dea în fiecare săptămână la primărie un număr de ouă, găini, brânză, unt şi altele; care nu poate să dea, trebuie să plătească în bani sau să facă corvezi. La 15 km. de front a trecut noaptea printr'un sat, ai cărui locuitori împreună cu moşnegii şi copiii, erau toţi scoşi la corvezi, iar trupele germane făceau beţii în casele părăsite. A mai auzit dela oamenii din *Oltenia*, că în cele dintâi săptămâni ale ocupării, femeile şi fetele au fost batjocurite de soldaţii bulgari şi ofiţerii lor, apoi au venit nemţii cari le-a luat toată agonisita, până şi vasele de aramă, feşnicele, cădelniţele şi toate clopotele bisericilor. Pe la *Ploeşti* ştie că multe biserici erau prefăcute în grajduri, ori magazii. Fruntaşii satelor şi oraşelor noastre au fost ridicaţi cu sila şi închişi.

Soldatul Plescov, care cu lacrămi în ochi ne a povestit aceasta, e atât de mâhnit şi scârbit de atâtea neomeniri ce le-a trăit şi văzut, încât mărturiseşte cu sufletul curat că, dacă ar avea darul şi puterea de a încredinţa pe alţii, ar spune-o tuturor camarazilor săi, ca să ştie ce-i aşteaptă la nemţi şi mai ales soldaţilor români, ca să ştie cum să-i răzbune pe ai lor.

El este aşa de fericit că a izbutit să scape din prinsoare, părându-i-se că s'a născut din nou. Soldatul nostru care l-a adus spune că plângând a sărutat pământul de trei ori şi s'a închinat, când s'a văzut scăpat în liniile româneşti...

Dorinţa lui Plescov este să fie trimis din nou pe front, ca să plătească nemţilor pentru câte a suferit la ei.

Plutonierul rus Golokow Luca, din reg. 58 Inf, fost prizonier la germani din luna Decemvrie 1916, în luptele dela Râmnicu-Sărat şi scăpat din prinsoare în ziua de 4 Octomvrie, spune că felul cum s'au purtat Germanii cu ei a fost din cale afară de neomenos. Când a fost luat prizonier nu a primit 15 zile nimic de mâncare, Erau nevoiţi să taie carnea cailor morţi de pe marginea drumurilor şi o mâncau crudă.

Cât a stat în prinsoare mâncarea le era: dimineaţa cicoare, la amiazi o supă falşă şi seara tot cicoare fără zăhăr, iar pentru toată ziua o bucăţică de pâne ca pământul de neagră şi nisipoasă.

Dânsul, ca plutonier, comanda o corvadă de 300 prizonieri ruşi, pe cari îi muncia după cum i se poruncia. Munca începea din zorile zilei şi ţinea până noaptea târziu, cu odihnă de o jumătate ceas la amiază, şi era din cele mai grele: ori cărau cu spatele saci şi muniţiuni în gări, ori îi punea să lucreze la tranşee sub focul fraţilor săi ruşi, ori al aliaţilor români.

Prizonierilor li se lua îmbrăcămintea sara, când se duceau la culcare, ca să nu poată fugi. In timpul iernei numai în lagărul de prizonieri dela Ploeşti, unde erau strânşi 9000 ruşi şi 3000 români, au murit din cauza gerului, a foamei şi a muncilor, peste 3000 ruşi şi 1500 români, şi aceasta sub ochii părinţilor şi rudelor, pe cari paznicii îi alungau cu biciul, când îndrăzniau să se apropie să vorbiască cu ai lor.

Cu privire la suferinţele populaţiei civile rămasă sub stăpânire străină, pe pământul cotropit vremelnic de duşman, plotonierul Golokow ne spune, că traiul este cum se poate mai nenorocit. Ţăranilor li s'au luat toate vitele ce le mai rămăsese pe la case. De asemenea li s'a luat oamenilor hainele de lână şi puţina merinde ce mai adunaseră la vetrele lor. In schimb li s'a dat în bătaie de joc drept bonuri de rechiziţie nişte petece galbene de hârtie, că cel ce se înfăţişează cu această hârtie de plată, are drept să primească 100 sau 200 perechi de palme.

Dregătoriile germane au hotărît porţia de mălai pentru un bărbat sau femeie la ½ kg. pe zi. Insă ca să poată merge cineva la moară, are nevoie de un bilet dela Comandantură, pentru care trebue să facă corvezi câteva zile. ca să-l poată căpăta.

Populaţia civilă, bătrâni, femei şi copii dela 7 ani în sus, au fost scoşi la muncă silnică, la reparaţiuni de şosele şi alte corvezi. Cei de prin satele din spatele frontului sunt duşi noaptea să sape la tranşee, chiar în primele linii. (Adevărat că patrulele noastre înaintate şi posturile de observaţie aud adesea vorbă românească în tranşeele duşmane şi uneori ţipete de femei şi copii, cari de bună samă erau bătuţi de Germani).

In Ploieşti germanii au alcătuit grupe de prizonieri puse sub comanda unui ofiţer german, cari umblau din casă în casă şi ridicau mobilele şi alte lucruri, cari se încărcau în vagoane şi se trimeteau în Germania. Celor cari plângeau şi se rugau să nu le despoaie casele, li se spunea că iau numai mici amintiri de război, ca semn că au fost cuceritori şi prin ţara noastră.

Ceiace însă este mai dejositor pentru duşmani, este că aceste fapte se săvârşiau cu ştiinţa şi chiar sub cârmuirea căpeteniilor. Dovadă celor spuse de plutonierul Golokow o avem chiar în scrisoarea găsită la un ofiţer german făcut prizonier în ziua de 6 August, căruia soţia scriindu-i din fundul Germaniei, între altele îi spune: „Dragă Karl, trimite şi tu ceva mobile, oglinzi, stofe de lână, rufărie, argintărie precum trimit şi camarazii tăi familiilor acasă". Scrisoarea a trecut prin censura germană care se vede că se învoia la astfel de furturi.

La un alt soldat german luat prizonier s'a găsit o scrisoare către mama sa. dar nu avuse timp să o puie la poştă. Acest neamţ, se vede mai cinstit (corb alb), căci îi scrie mamei sale scârbit: „Scumpă mamă! Dacă D zeu ne va ajuta să ne mai întoarcem acasă de pe acest pământ strein, să ştii că ne vom bucura de alt nume. Acum neam făcut şi hoţi iscusiţi. Ni s'a dat poruncă să luăm din casele oamenilor tot ce putem apuca: chipuri, oglinzi, rufărie şi altele. Ofiţerii au partea leului în pradă. Chiar Comandantul meu, dl Maior, îmi spunea mai alaltăieri: Mayer, fă mi plăcerea şi ia tot ce poţi; noi trebuie să arătăm acestui popor ticălos de români, că nu a intrat în război fără ca să-şi primească pedeapsa..."

...Dar nici hoţii nu vor rămânea multă vreme nepedepsiţi — adăugăm noi...

*

Soldaţii ruşi Gaias Zaciroff din reg. 496 *şi Sabacan Limoff* din reg. 412 au scăpat din lagărul din Esztergom

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Ungaria), unde erau vreo 50.000 de prizonieri ruşi. Ţinuţi ca vitele sub cerul liber, pe câmp îngrădit cu reţele de sârmă. Astă iarnă într'o lună au murit 15 000 de ger şi de foame. *Unii îşi săpau cu mânile gropi în pământ în care se culcau şi aşteptau să moară...*

Când au fost făcuţi prizonieri anul trecut în România, santinelele germane i-au ţinut două zile într'o biserică românească, unde sub ameninţare de schingiuire i-au silit pe unii să cânte. iar pe alţii să se spurce în altar...

Să-i ţinem minte!

Ce spune un soldat german prizonier, despre tratamentul populaţiei noastre civile din teritorul ocupat şi al prizonierilor români.

In noaptea de 1 spre 2 Oct., la miazăzi de pădurea Răcoare, a fost făcut prizonier de patrulele noastre soldatul german *Bloch Louis*, din reg. 333 inf., Batal. I, comp. 2 (Div. 89). Dânsul, ca şi cei mai mulţi soldaţi germani, e te sătul de trei ani de război şi pe deasupra scârbit de câte le-a făcut guvernul german în acest război; aşa că, la întrebările ce i s'au pus de bunăvoie a mărturisit unele lucruri, cari vor apăsa greu pe sufletul Kaizerului.

Prizonierul Block a zăcut mai mult timp rănit şi bolnav în spitalul din Ploeşti, Bucureşti şi Focşani. aşa că a putut vedea tot ce se petrece în teritorul ocupat.

»Dacă populaţia civilă din Germania suferă atât — a spus soldatul Block — vă puteţi închipui cum trebuie să trăiască o populaţie cucerită. Nici în Bucureşti, nici aiurea, nu se poate căpăta nimic fără bon. Aşa că administraţia germană imparte bonuri din belşug, dar oamenii mor de foame cu bonurile în mână. *Intreaga armată germană de pe frontul român trăeşte din ce poate lua cu puterea dela populaţie*, în schimb ţaranilor. cari nu cunosc limbă streină, li se dau în locul bonurilor de rechiziţie. nişte petece de hârtie, pe care se scrie nemţeşte felurite batjocuri la adresa Românilor. Fiecare soldat german are dreptul să ia dela ţarani odată pe săptămână. lână, ouă şi alte lucruri şi să trimită familiei lui în germania. Toţi locuitori sunt datori să dea bileţ militarilor germani, bulgari şi turci, altfel eum sunt ameninţaţi să fie închişi, sau bătuţi. *Roada nouă toată a fost trimisă în Germania, iar populaţia a ajuns să adune numai boabele de grâu şi porumb ce cădeau din saci pe drum şi prin gări.* Am văzut mulţi moşnegi şi ţărance cu copiii lor în braţe, aşteptând în jurul spitalului să li se dea mâncare din fărămiturile de pâne ramase dela bolnavi.«

L-am întrebat atunci pe prizonierul Block, dacă ştie, a auzit s'au a văzut vre-un prizonier român lăsat liber în teritoriul ocupat; căci Germanii ne aruncă hârtii, prin cari umblă să ademenească pe soldaţii noşri să dezerteze, spunând că-i lasă să se ducă la vetrele lor. La întrebarea aceasta neamţul a început să râză şi ne-a spus:

»Ori D-voastră m-aţi lăsa pe mine să mă plimb liber în Moldova? Aşa că nu. *Cu atât mai mult nu-i pot lăsa Germanii pe prizonierii români ca să se ducă la casele lor*, să vază sărăcia de acolo, căci atunci ei de bună seamă ar încerca să fugă înapoi. Poate să lase liber numai pe vre-un strein, ori de ze tor, despre care sunt încredinţaţi că nu vor mai încerca să fugă înapoi, nici armata română nu o vor aştepta să vină pe la casele lor, căci fiind osândiţi la moarte pentru dezerţiune, cum se osândeşte ia toate neamurile, ei după încheierea păcii nu vor putea să stea nici în România. ci ori se vor duce cu trupele germane, ori vor pribegi în Bulgaria şi Turcia, căci celelalte ţări, fiind aliate cu România, îi vor da înapoi. Adevărul î să as pra prizonierilor români este că ei, fiind buni muncitori, sunt duşi la cele mai grele corvezi în pădurile din Germania. unde mor cu sutele. *In România sunt ţinuţi la lucru numai prizonierii ruşi*, cari neînţelegandu-se cu populaţia nu pot să povestească nimic şi nici nu pot fugi uşor Adevărat că au fost ţinuţi mai mulţi prizonieri români în lagăre lângă Focşani. Acela era însă numai locul lor de adunare, de unde unde erau trimişi mai departe. Apoi erau anume aşezaţi în apropierea hangarelor şi depositelor aşa că aviatorii românl şi francezi, dacă ar fi aruncat bombe asupra depositelor. ar fi ucis şi o mulţime de prizonieri de ai noştri.

»In orce caz — a încheiat prizonierul german — eu nu ştiu ca vre un soldat român să se fi dat prins de bunăvoie. Mai de grabă cred că s'ar da prinşi soldaţii germani, dacă ar şti că-i aşteaptă pâine albă şi îngrejire bună. Căci acum ştiu şi copiii că nu mai e: *Deutschland ueber Alles* (Germania peste toată iumea), ci: *Alles ueber Deutsehland!*, adecă toată lumea peste Germania...

Aşa să le ajute Dumnezeu!

Cum mor soldaţii noştri în Germania.

După înseşi statisticele germane, pecari ei le-au publicat, din 53 mii de prizonieri români, în curs de zese luni, au murit nouăsprezece mii cinci sute douăzeci şi şease, *iar bolnavi în spitale erau* şasesprezece mii şease sute patruzeci şi cinci — *până în August 1917.*

Sărmani ostaşi ai ţării, ce mormânt trist v'au săpat duşmanii.

C. R. M.

Prizonierul

Departe pe câmpiile streine,
Muncind din greu, trudit prizonierul.
Vedea că nu-i pământul lui, nici cerul
Sub care suferinţa să-şi aline.

Cu haina-i putrezită de-umezeala
In care îşi culca slăbitu-i trup.
Cu ochii scânteind ca cei de lup.
Işi frământa cu gânduri oboseala.

Când auzea înjurături asupra-i
Plătea cu lacrimi cruda umilinţă,
Şi-şi înopta a visului credinţă
Ce-i înflorise'n satu-i colţ de rai...

Trecură luni, şi intr'o zi pe când
Erau trimişi la şanţuri ca să sape,
Pe drumul greu când au ajuns aproape,
Prizonierul a căzut gemând.

Dar fu lovit şi îndemnat cu silă!..
Şi când săpa în şanţurile joase
Cu sângele-i ţărâna se'nfruptase...
Şi el simţea adâncul ca o milă.

Iar noaptea coborând sub cer străin,
Intorşi cu toţi spre-amara lor hodină'
Părând fantome ascunse de lumină,
Abia l-au dus în lagărul de chin..

Şi'n ceasurile nopţii uşurat
Privind lumina candelei cereşti,
Un ultim vis — trăitele-i poveşti
Prin gândul lui încet s'au strecurat.

Văzând ogoru'n pâine 'mbelşugat,
Cărarea ce-o trecea'n atâtea seri,
Stejarul, via lui, frumoşii meri...
Se înălţă, serăjnind, înfiorat!

Dar nu l ţineau puterile-i sfârşite
Şi iar căzu pe umedul pământ...
In lagăr suspina încet un cânt,
Şi gemete porneau înăbuşite.

Când luna asfinţi, prizonierul,
Sfârşind al suferinţelor venin,
Muri sărac, în lagărul de chin
Dorind atât: pământul lui şi cerul!

(România) G. Talaz.

Din vremuri de slavă

Unirea neamului nostru prin Mihai-Viteazul

Sigismund îndemnat de Unguri şi de Leşi. se lasă de Domnia Ardealului, punând în locu-i pe vărul său Andrei Batori, ce era vlădică popistaş (cardinal). Acesta deşi popă, deşi creştin, se înţelese însă pe sub ascuns cu Turcii şi cu Movilă al Moldovei, ca să răpue pe Mihai.

Aflând Mihai că un popă creştin se făcuse Domn şi domnia ca un Paşă peste o ţară românească, nu se mai putu opri, ci ca unul ce bătuse pe toţi paşii păgâni, se hotărî a bate şi pe acest paşă creştin, a-i lua ţara şi a o face una cu Ţara Românească, căci şi locuitori din Ardeal. Români au fost şi sunt.

Se pregătia deci Mihai-Viteazul de răsboiu. Işi chemă oştirea şi o tocmi (aşează) pe ea. Dete poruncă fiecărei cete care şi pe unde să se ţină gata.

Sosind ziua plecării, Mihai dete poruncile cele mai lămurite. Oastea trecu munţii şi veni în jurul Săcuilor. Domnul Românilor le dete drepturile după care aceştia suspinau. Când ajunse în ţinutul Saşilor. el le spuse că vine spre folosul lui Rudolf împăratul. Luă Braşovul apoi Făgăraşul şi înaintă spre Sibiiu.

Auzind de una ca aceasta, Călugărul papistaş puse de-şi adună oastea şi el, şi ieşi înaintea lui Mihai. Era alcătuită de nouă mii de oameni, între cari erau foarte mulţi Leşi şi Unguri, cu o mare mulţime de tunuri, tot d'alea înfricoşate.

Unde până aci Românii se luptase cu înzeciţi oameni decât dânşii, acum trebuia să se lupte cu trăsnetele tunurilor de oameni omorâtoare.

Oştile se aflau într'o depărtare de opt stadii una de alta, între Sibiiu şi Şelimberg, la anul dela Cristos 1599, Octomvrie 28, şi tocmai când era să înceapă lupta, veni solul Papei dela Roma, cel de pe lângă curtea Ardealului, însoţit de doi boeri ardeleni, spre a sfătui pe Mihai-Vodă să mai amâne lupta, că doar se va înţelege cu vlădica papistaş.

Mihai nu dete ascultare solului, ci oprindu-l la sine cu toată cinstea cuvenită solilor, ieşi înaintea ostaşilor, şi după datina sa, îşi ridică mânile către ceruri, şi aruncându-şi ochii în dreapta şi în stânga către ai săi, le zise în gura mare:

„Dragilor şi vitejilor mei oşteni, în partea noastră este dreptatea; cu noi este Dumnezeu; noi n'am călcat jurământul şi legea de pace! O izbândă strălucită stă înaintea noastră; o mărire nemărginită ne aşteaptă; o pradă nespusă de mara veţi avea! De partea aceea a potrivnicilor noştri, ce alta vedeţi, decât credinţa înfrântă, făgădueli deşerte, legăturile de pace călcate, jurăminte pângărite? In numele Domnului vă zic înainte!

Oştile deteră pieet. Cântecele de războiu înfăţărau sufletele tuturor. Răsunau tăriile cerurilor de bubuitul tunurilor vrăjmăşeşti. Oştile se loviră din toate părţile, ieşiau săgeţile din arcurile întinse ca pusderia; şi curgeau gloanţele şi sburăturile de ghiulele din tunurile potrivnicilor ca grindina şi dese ca negura, încât oastea lui Mihai, după o luptă de câteva ceasuri, începu a se buimăci şi a se da înapoi. Atunci Mihai unde se repezi ca un zmeu, şi lovind cu sabia pe unul din căpitanii săi strigă: „Stoţi locului, mişeilor!“ Graiul lui Mihai străbătu şirurile ostaşilor săi, ca buciumul arhanghelului. Se îmbărbătară ostaşii de bărbăţia lui Mihai, se intoarseră la luptă din nou, deteră in buciume şi in fanfare, şi năvăliră asupru vrăjmaşului ca păraiele ce se rostogolesc din munţi, cărora nimeni nu le mai poate sta împotrivă. Puseră Românaşii noştri mânile pe tunurile Ungurilor şi incepură a-i fugări şi a-i tăia, fără cruţare; iar Leşii, dacă văzură că atâta se încăjise Românii şi atâta pagubă fac în oastea potrivnică, ei se închinară lui Mihai şi-i cerură iertăciune. Mai bine de trei mii de vrăjmaşi rămaseră pe câmpul de bătaie. O mulţime de steaguri şi patruzeci şi cinci de tunuri căzură în mânile Românilor, aur, cai şi alte neînchipuite lucruri de răsboi.

Biruinţa fu a Românilor. Episcopul papistaş, dacă îşi văzu oastea înfrântă- o luă la sănătoasa, când deodată cu toţi Ungurii, şi peri â în această luptă cruntă două mii de oameni din ambele părţi, luptând zece ore.

Prin această bătălie Mihai luă Ardealul; şi se înfrăţiră Românii cu Ardelenii; şi intrase Mihai cu mare mărire în Belgrad (Alba-Iulia).

Rudolf înpăratul auzind de biruinţa lui Mihai, trimise soli să-i laude vitejia. Aceşti soli aduse ă lui Mihai un hrisov prin care î tăiea Domn moştenitor al Ţării Româneşti, şi o poruncă ca să lase Ardealul şi să plece la scaunul său, spre a se bate cu Turcii la Dunăre Pentru aceasta î făgăduia înpăratul să-i trimită bani şi oaste. Mihai adună pe boieri şi sfătuindu-se cu dânşii răspunse solilor;

„Spuneţi înpăratului d-voastră, că nu este în puterea lui să mă facă Domn peste Ţara Românească. Ardealului a mea este, căci am luat-o cu sabia: iar ajutor ţi aştept. ca să pot înpiedeca pe Turci a nu veni să-i ia şi ce i-a mai rămas; şi aşa să-i spuneţi că mi-e voia; de-apoi de unde nu, îmi voiu întoarce armele asupra înpăratului şi îi voiu arăta că oameni nu-mi lipsesc“.

Iar Sigismand, Domnul Ardealului, care se lăşase de domnie, îndemnat fiind de Turci, de Leşi şi de Unguri, îşi schimbă gândul, şi pofti iarăşi a fi Domn în Ardeal. Pentru aceasta trecu în Moldova, se uni cu Ieremia Movilă de acolo, şi venise cu oastea în Ţara Românească să-i puie Domn în silă pe Simeon Movilă frate cu Ieremia Se făcu foc de supărare când auzi Mihai de unele ca aceastea, şi la 6 Mai 1600, porni cu o ceată aleasă de oşteni către Moldova, scoborând munţii pe la Borsec, în valea Trotuşului. Trei zile şi trei nopţi umblă Mihai cu oastea prin aceşti munţi agăţându-se de stânci de piatră ca pisicile. Calea fiind neumblată şi cărările necunoscute, abia, abia, cu chiu cu vai, putură să învingă piedecile ce întâlniră. Prin acei munţi totul era pustiu şi linişţit. Pe unde nu călcase nici puiu de baluar, Românaşii noştri trecură ca zmeii. Trei zile nu mâncară Românii decât frunze, fiindcă nu se găsiau pe acolo de nici unele. Ba nici apă nu era cu îndestulare, fiind păraiele secate de o secetă grozavă Şi căzură peste oastea Leşilor ca nişte lupi flămânzi, şi o dumicară pe ea. Când fu să înceapă lupta cu Moldovenii, oastea lui Ieremia închină armele lui Mihaiu, şi cu mare cu mic strigară: **„Să trăiască Mihai Domnul Moldovei!“** *Movilă neavând încotro, fugi în Ţara Leşească, iar Mihai aşezându-se în scaunul Domniei, puse stema în cap, numai de briliante şi de smarand piatră, apoi veniră înaintea lui toţi boierii de se închinară; iar Românii se veseliră cu Moldovenii şi cu Ardelenii şi se întăriră, legătura mare făcând între ei oricând şi oricum, să lupte pe faţă şi pe sub mână înpotriva duşmanilor ce ar mai voi să le strice frăţia şi să-i duşmănească.*

Mihai-Vodă Viteazul, scrie carte la toţi boerii din câte trei ţările:

„Eu Mihai Voevod. Domn stăpânitor al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei, pace şi sănătate trimit vouă credincioşilor boieri ai Domniei mele, şi fie-vă cunoscut cum că Dumnezeu s'a milostivit şi a făcut să se mai împreune laolaltă fraţii cei pribegiţi, sub un singur stăpânitor, precum se adunau puii sub aripele cloşcii. Şi să ştiţi că voia mea este, dacă ne va ajuta Dumnezeu să luăm sub ocrotirea noastră toate seminţiile de neamul nostru al Românilor ce s'ar mai găsi în pribegie sau în robie. Şi iarăş să ştiţi că voia mea este ca nimeni să nu cuteze a se abate dela sfintele pravili şi să nu asuprească pe cel sărman şi mizer, nici să umble cu viclenie, căci va cădea peste dânsul toată urgia mea domnească“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deşteptarea Moldovenilor de peste Nistru

— Adunarea dela Tiraspole —

Dela Nistru păn' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

Aşa scria acum vre-o treizeci de ani marele poet *Mihail Eminescu*, pe care suferinţele nesfârşite ale neamului său l-au atins în chipul cel mai simţitor. Gem de o mie de ani Românii din *Ungaria* şi *Transilvania* sub câlcâiul unguresc, de sub care nu pot scăpa; oftează *Bucovina*, în care se odihnesc osămintele lui *Ştefan cel Mare*; tânjeşte *România* copleşită de Nemţi, de Bulgari şi de Turci; oftează fără nădejde *Basarabia* sub cnutul ţarului rusesc. Peste douăsprezece milioane de Români duc viaţă de robi,— ei cari sunt fii ai unui popor mare şi nebiruit din vechime.

Dela Nistru păn' la Tisa numai gemăt, numai oftat, numai suferinţă.

Dar peste Nistru? Despre asta nimeni nu pomeneşte nimic, nimeni nu ştie nimic. Ori poate că acolo nu trăesc fraţi de-ai noştri, a căror soartă să ne mişte, a căror viaţă să ne intereseze?

Ba da, trăesc şi acolo urmaşi de-ai vechilor Romani,— trăesc şi acolo fii de-ai lui Bogdan şi Dragoş, cari au plecat acum şease sute de ani din Transilvania spre Răsărit, şi pentru cari Prutul şi Nistrul n'au fost ape destul de late ca să-i oprească pe loc.

Amândouă malurile Nistrului sunt tot atât de româneşti ca şi malurile Prutului, ale Oltului sau ale Murăşului. Dar un blăstăm vechiu, o nenorocire mare care ne-a păscut veacuri de-arândul, a făcut din râurile şi din munţii noştri linii de despărţire a vieţii aceloraşi fraţi. Carpaţii au fost ca un zid înalt pentru Românii din România şi pentru cei din Transilvania, Prutul şi Nistrul au făcut dintr'o singură ţară de odinioară trei ţări nenorocite, cari nu mai ştiau una de alta. Parcă nu eram fraţi, parcă nu eram acelaş trup, acelaş sânge, acelaş suflet.

A trebuit să vie grozavul răsboiu european ca să facă din noi *un popor*. Vitejia oastei româneşti a surpat Carpaţii şi fraţii din cele două ţări şi-au dat mâna. Nenorocirea de mai pe urmă a României a adus pe frontul ei peste o sută de mii de Moldoveni din Basarabia şi de peste Nistru, cari acolo au înţeles că ei sunt — acelaş popor cu Românii, iar revoluţia rusească a venit să desăvârşească marea lucrare a redeşteptării lor, dându-le putinţa să-şi aşeze viaţa pe temelii naţionale după plac, neîmpiedecaţi de nimeni.

In sfârşit, neamul nostru întreg s'a deşteptat la viaţă şi la conştiinţă naţională şi de acum înainte nu mai este putere pe lume care să ne ţie în întunerec şi robie. *Basarabia astăzi nu mai este o gubernie rusească, ci o republică moldovenească* şi norocul ei ademeneşte cu putere şi pe fraţii de peste Nistru.

Românii de peste Nistru

Cu câtă iubire şi cu câtă duioşie trebue să căutăm la aceşti fraţi ai noştri, cari de sute de ani locuesc pe malul stâng al râului, de unde s'au întins departe, până dincolo de *Elisavetgrad!* Ei au trăit totdeauna ca neam deosebit, dar nici odată n'au fost sub stăpânire politică românească şi n'au fost înrâuriţi de cultura naţională. Nimic nu s'a scris şi nu s'a tipărit la ei în cursul vremurilor, — nici un bărbat de vre-o însemnătate oarecare pe vre-un teren, n'au dat neamului, şi nici dela noi aproape nimic şi nimeni n'a trecut la ei. Şi totuşi, ei nu s'au pierdut, şi la cea dintâi adiere a curentului naţional, ei se deşteaptă ca dintr'un somn adânc şi-şi cer dreptul la viaţă, în rând cu noi ceilalţi.

Cea dintâi adunare a Moldovenilor din gubernia Hersonului şi a Podoliei, ţinută la 17 Decemvrie în *Tiraspole*, a fost în adevăr o minunată dovadă de puterea de viaţă a neamului nostru. Cele petrecute acolo sunt vrednice de a fi povestite amănunţit, pentru ca din ele să câştige putere sufletească şi acei fraţi ai noştri, pe cari dureroasele amintiri ale trecutului şi grozavele suferinţe ale vremurilor de acum i-au înfrânt până la unloc.

Idea unei Adunări la Tiraspole.

Fraţii noştri de peste Nistru au fost, poatecă cei din urmă, din întreagă Rusia, cari s'au deşteptat la viaţă naţională, după Revoluţie. Abia târziu, după congresul soldaţilor moldoveni, ţinut la 21 Octomvrie în Chişinău, şi-au dat seama câţiva soldaţi de peste Nistru, că şi fraţii lor de acolo trebue să înceapă lupta pentru dobândirea drepturilor lor politice şi culturele. Moldovenii de peste Nistru sunt de două ori mai mulţi de cât cei din Bucovina, şi întrarea lor în lupta naţională a neamului poate fi de o însemnătate nespus ce mare. Deaceea, cei cinci soldaţi cari au iscălit chemarea pentru adunarea dela Tiraspole, pe ziua de 17 Decemvrie 1917, *sunt vrednici să li se însemneze numele cu slove de aur în istoria neamului. In adevăr, fraţii noştri* Bulat, Jalbă, Durbailă, Dumian şi Mălaiu *vor trebui amintiţi în istoria neamului nostru cu aceeaşi cinste ca şi* Pelivan, Halippa, Ţanţu, Inculeţ *şi alţi fraţi basarabeni, sau ca şi* Bărnuţ, Avram Iancu, Papiu Ilarian şi Bariţiu *din Transilvania, cari cu toţii au ostenit în cele mai grele vremuri pentru aşezarea unei vieţi noua pe seama neamului nostru.*

Chemarea *pe care au adresat-o cei cinci de peste Nistru şi pe care noi am publicat-o în întregime în numărul trecut al gazetei, este cel dintâi document de viaţă naţională al fraţilor noştri de acolo, şi el va fi păstrat cu sfinţenie printre hârtiile cele mai scumpe ale luptelor noastre politice.*

Ştiindu-se în Basarabia despre adunarea dela Tiraspole, deputaţii moldoveni din Sfatul ţării, *desbătând într'o şedinţă a blocului lor, această chestiune, au aflat de bine să trimită din partea lor o delegaţie la acea adunare, pentru a-i aduce salutul republicei şi pentru a le da mână de ajutor la lucrarea cea grea pe care o încep. Delegaţia a fost alcătuită din vicepreşedintele Sfatului*: P. N. Halippa *şi din deputaţii*: G. Mare, N. Gafencu *şi* A. Crihan. *La aceştia s'a alăturat, ca reprezentant al gazetei* „Ardealul", *redactorul ei d.* Onisifor Ghibu, *cari au plecat împreună spre Tirispole în ziua de 16 Decemvrie.*

Plecarea şi călătoria.

O călătorie în aceste vremuri, când trenurile sunt tixite de tovarăşi cari fug dela front, e un lucru îngrozitor de greu. De aceea nici nu putea fi vorba de a încerca aşa ceva.

Mulţumită bunei voinţe a noului *ministru moldovan de căi ferate, d. Codreanu*, s'a găsit însă un chip de a face această călătorie, şi încă foarte bine şi foarte plăcut, într'un frumos vagon de clasa I, legat de un tren de marfă. Ce e drept, călătoria a fost cam lungă, căci am stat o jumătate de zi în vagon până când ne-am văzut odată plecaţi, dar lungimea drumului nu ne-a fost spre pagubă. Timpul a trecut destul de repede în cetirea unor cărţi şi gazete şi în desbaterea feluritelor probleme naţionale. Am cetit cu multă mirare cărticica d-lui *T. Burada: O călătorie în satele moldoveneşti din gubernia Chersonului* (1882), din care am aflat că obiceiurile din aceste sate sunt şi astăzi aproape aceleaşi ca în Basarabia şi ca în Transilvania, şi că limba, afară de o oarecare înrâurire rusească e ca şi la noi. Cărticica lui Burada ne făcea să simţim că nu mergem spre o ţară străină, ci spre o ţară în care ne vom simţi ca şi la noi acasă. Mai cetim din *România mare* dela Chiev darea de seamă despre *Adunarea naţionalităţilor din Austria*, ţinută acolo cu câteva zile în urmă şi desbaterile de acolo ne fac să ne oprim pe larg asupra stărilor din Austria, unde naţionalităţile merg chiar şi în aceste vremuri, spre o şi mai desăvârşită robie de cum a fost robia blestemată de până acum.

Când vedem libertatea deplină pe care a adus o Revoluţia rusească pe seama tuturor naţionalităţilor din Rusia, ne pătrundem însă tot mai mult de încredinţarea că *războiul acesta va trebui totuş, la sfârşit, să aducă dreptatea aşteptată şi pentru naţionalităţile din celălalt stat poliglot al Europei, din Austro-Ungaria.* Altfel mintea sănătoasă nu poate înţelege sfârşitul grozavului măcel de acum. *Ar fi o nebunie să crezi că e un lucru logic şi drept ca să fie chemaţi la deplină viaţă naţională Moldovenii de peste Nistru, cari n'au nici istorie, nici cultură, iar Românii din Transilvania, cari au o istorie de peste o mie de ani, cari au o înaltă conştiinţă naţională şi o cultură destul de frumoasă, să ajungă în şi mai grea robie la Unguri, de cum au fost până acum?*

Nu, mintea noastră crede că grozava tragedie de acum a omenirii se va sfârşi cu învierea dreptăţii pentru toţi şi că neamul nostru întreg, care a suferit totdeauna atât de mult, va ieşi, în sfârşit, la liman.

Cu astfel de gânduri trenul ne duce peste Nistru. Trecând râul acesta care a fost o atât de dureroasă graniţă pentru neamul nostru, prin suflet ne trece un fior nelămurit. Ni se pare că trebue să calcăm cu simţiminte de adâncă cucernicie pe acest pământ sfinţit de durerea mută de sute de ani a fraţilor noştri pierduţi, în căutarea cărora suntem acum...

Cine ştie ce vom găsi aici? Poate că vom da peste nişte rătăciţi, cari vor râde de noi, când îi vom numi „fraţi"; poatecă vorbele noastre vor răsuna ca ale celui ce vorbeşte în pustie... Cine ştie?...

In Tiraspole.

Ajungem la Tiraspole Duminecă dimineaţa. Plecăm îndată în oraş la *Comitetul soldaţilor şi muncitorilor*, unde trebue să se ţină adunarea. Pe drum întâlnim dărâmăturile fostei fabrici de spirt, arsă de tovarăşi în răscoala lor contra băuturilor atât de ispititoare....

La comitet găsim pe însufleţitul soldat *Toma Jalbă*, care a spus la congresul dela Chişinău istoricele cuvinte, că dacă Basarabenii vor uita pe fraţii lor de peste Nistru, aceştia vor săpa malul râului pe dincolo de unde trăesc moldovenii, pentruca astfel să fie la un loc toţi fraţii. Ne interesăm să aflăm dela D-sa ştiri despre adunare, şi după ce ni-se spune că ea se va începe după amiazi, mergem la *Zemstva ţinutală* pentru a intra acolo în legătură cu secţia învăţământului în ce priveşte treaba şcoalei moldoveneşti. Mergând înainte pe stradă (uliţă) întâlnim nişte soldaţi moldoveni, printre cari şi un ofiţer. Acesta purta tricolorul românesc la piept, dar culorile (florile) nu erau aşezate unele lângă altele cum trebue, adecă: roşu galben şi albastru, ci roşu, albastru şi galben. Dragul de el; în înfleţirea lui naţională, fratele nostru voia cu orice preţ să-şi arate şi în afară dragostea de neam pe care o simte în sufletul său, dar el n'avea de unde să ştie bine cari sunt culorile neamului? Undeva le-a văzut el, dar se vede că nu le-a ţinut bine minte.

Să manii moldoveni! Ei n'au avut până acum steag, şi n'au avut o deviză! Dar acum, de az înainte ei vor avea tot ce le trebuie, în rând cu ceilalţi Români!

Voluntari ardeleni la Tiraspole.

In stradă întâlnim şi un voluntar Bănăţean, dela care aflăm că *în Tiraspole sunt peste o sută de voluntari ardeleni*, cari fac paza unor depozite. Aflăm cu uimire că *o parte a voluntarilor ardeleni păzesc depozitele de muniţiuni ale Ruşilor*, după ce soldaţii acestora au fugit.

Biet Ardeal, în loc ca Ruşii să păzească depozitele româneşti dela Alba-Iulia, ai ajuns să păzeşti tu magaziile ruseşti dela Tiraspole! Credem că în cartea dreptăţii va fi însemnat odată şi acest amănunt dureros, pe lângă multe altele şi mai jalnice decât acesta.

In drumul nostru spre Zemstvă întâlnesc şi pe prietenul meu *Dr. Ioan Răducanu* profesor dela Bucureşti, care e însărcinat cu cumpărarea de articole de hrană pentru Romania.

La Zemstva ţinutală.

O fierbere ca la un iarmaroc. Deşi Duminecă, astăzi se ţine Adunarea Zemstvei. Sunt şi câţiva moldoveni printre *glasnici* (membri cu drept de vot).

Il căutăm pe povăţuitorul trebii învăţământului, care e un ucrainean şi care ne spune că congresul învăţătorilor, mântuit cu o zi înainte, precum şi Adunarea Zemstvei au hotărât, că *naţionalităţile din Ucraina sunt slobode să-şi întocmească şcolile pe temeiuri naţionale, după plac.* Intâlnesc pe o doamnă învăţătoare, care mi-a fost elevă astă vară la cursurile de învăţători. Se bucură şi dânsa de întâlnire, mă bucur şi eu. Intrebăm dacă n'am putea găsi câţiva învăţători moldoveni, cu cari să se poată începe o lucrare naţională mai serioasă, dar ni se spune, că în ţinut nu sunt decât vr'o 3—4 învăţători moldoveni, —ceea ce nu ne vine să credem. Dupăce facem cunoştinţă cu învăţătorii *Teodosie Mălaiu* din *Speia Mihail Moscalencu, Alexandru Todoraşcu* şi *Diaconu*, cerem să ni se arate izvodul învăţătorilor din ţinut, şi când le petrecem numele tuturor, găsim la vre-o 40 de moldoveni!

Alcătuim îndată o *comisie şcolară moldovenească* şi hotărâm ca toţi învăţătorii de mai sus să fie chemaţi pe ziua de 28 Decemvrie la *cel dintâi congres al învăţătorilor moldoveni din ţinutul Tiraspolului*, în care să se ia *măsurile practice pentru naţionalizarea cât mai în grabă* a şcoalelor moldoveneşti.

Luăm dela Zemstvă şi nişte date statistice despre cari însă ni se spune că sunt greşite, mai ales din punctul nostru de vedere. Iată acele date cu privire la procentul naţionalităţilor din ţinut:

34% *Ucraineni*
25% *Moldoveni*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

16% Velicoruşi
10% Nemţi
9% Jidani
3% Bulgari
1% Alţii

Ne pare rău că nu putem afla date şi despre celelalte ţinuturi, ca Ananiev, Elisavetgrad, Balta şi celelalte.

Intre aceea, se apropie ceasul deschiderii Adunării şi trebue să ne grăbim spre localul Comitetului soldaţilor şi muncitorilor.

Adunarea Moldovenilor.

Când am intrat în sala de adunare, o privelişte nespus de frumoasă ni se deschidea înaintea ochilor. Printre cei vr-o 50—60 de Moldoveni întâlnim tot pe atâţia ardeleni şi bucovineni, cari auzind de sărbarea fraţilor lor, s'au grăbit să se bucure dimpreună cu ei. O mare bucurie i-a cuprins pe toţi, când au aflat cine suntem şi de unde venim, mai ales că nu venisem cu mâna goală, ci le aduserăm cărţi şi gazete moldoveneşti şi româneşti. Erau foarte mângâiaţi când le-am dat *Ardealul* şi când au putut să cetească lucruri şi ştiri despre ţara lor, pentru care s'au hotărât să între din nou în foc. Sărmanii mei fraţi, mă simt aşa de umilit că numai atâta pot face pentru voi, şi am o singură mângâiere, că vouă şi atâta vă ajunge,

Printre ardeleni şi bucovineni sunt şi câţiva soldaţi români, aduşi aici de acelaşi dor de a se împărtăşi cu sufletul la marea taină, a cărei săvârşire se începe acum.

Deschiderea adunării.

După ce toţi cei de faţă îşi stâmpăra setea sufletului cetind gazetele cari li s'au împărţit, preşedintele comitetului de organizare, *sublocotenentul Bulat*, deschide şedinţa. rostind cu glas tremurând următoarea cuvântare:

Fraţilor moldoveni,

Vă mulţumesc în numele comitetului organizator că aţi alergat la chemarea noastră. Se bucură inima în mine că v-aţi grăbit să veniţi la această adunare.

Văd că s'a înfierbântat în vinele D-voastră sângele cel frăţesc. Noi Moldovenii din părţile acestea am stat până acum ca într'o pădure întunecoasă. Revoluţia rusească a făcut, ca cum ai zice, o masă plină cu bucate alese şi a zis tuturora: întindeţi mâna şi luaţi ce vă doreşte inima. Toţi s'au grăbit, fraţilor, să ia ceeace le trebuia, numai noi am stat pe loc, parcă nouă nu ni-ar fi fost a mânca. Pretutindenea în Rusia noroadele strigau cerând slobozenie şi pământ. Mă durea inima că nu-i auzeam şi pe fraţii mei din ţinutul Hersonului şi al Pedoliei strigând astfel. *Unde sunt ei?* Unde sunt ei acuma, când s'a copt pânea pe deal şi când se cosesc snopii? Nenorociţii, mă tem că se vor deştepta prea târziu, când snopii vor fi căraţi şi când locul va rămânea fără de nimic pe el.

In ziua de 21 Octomvrie, dimpreună cu alţi fraţi am luat parte la congresul ostaşilor moldoveni din Basarabia, care s'a ţinut în Chişinău. Acolo am văzut că fraţii noştri basarabeni au lucrat pentru treaba naţională. Noi i-am întrebat, dacă lucrul acela e şi pentru noi, sau numai pentru ei? Ei mi-au răspuns: Dumneata acasă ai fraţi? Eu am zis: am. Dar cum trăesc ei, toţi într'o casă sau deosebiţi? Eu le-am răspuns: deosebiţi. Da pentru treburile dela casa fratelui d-tale porţi grije d-ta, ori poartă el? Cu bună seamă că la casa lui îşi poartă el trebile, iar la casa mea eu. Apoi dacă e aşa mi-au zis ei — D-ta vei înţelege că şi noi facem aici ceeace ne trebue nouă, iar dacă vă trebue şi D-voastră ceva, trebue să vă faceţi înşivă. Apucaţi-vă singuri de lucru, şi apoi dacă vă va trebui ajutor, cereţi şi vă vom ajuta. Şi aşa, fraţilor, ne-am apucat noi de lucru, câţiva moscali moldoveni, cari ne-am hotărât să deşteptăm pe părinţii şi fraţii noştri şi să le spunem ce vremuri sunt acestea şi ce trebue noi să facem. Mai întâi am facut un comitet moldovenesc. In ziua de 19 Noemvrie am făcut apoi o adunare de ostaşi şi de creştini (ţărani N. R.) şi acolo le-am spus ce gânduri avem noi. Norodul adunat s'au bucurat foarte şi ne-a făgăduit că ne va ajuta. După aceea ne-am dus la Uprava ţinutală şi am cerut să ne dee ajutor de bani, şi Uprava ni-a dat 600 ruble ca să strângem o adunare mai mare moldovenească. La 21 Noemvrie ne am dus la o adunare moldovenească la *Grigoriopole*, unde s'au înscris peste 40 de moldoveni între părtaşii adunării noastre. Dupăce în acest timp ne-am întărit puţin, am alcătuit un comitet statornic şi am alcătuit un program de muncă. Nu ştiu dacă acest program e bun ori rău, căci noi toţi cari ostenim aici suntem săraci de învăţătură. Voprosurile (punctele) din acest program sunt despr *şcoală*, despre *biserică*. despre *judecăţi*, despre *bolniţe* (spitale) despre *oaste*, despre *pământ*. şi despre *politică*. Noi dorim ca toate acestea de aici încolo să fie moldoveneşti pentru noi Şi cum în scurtă vreme se va deschide la Chiev *Adunarea Intemeietoare a republicei Ucrainei* în congresul de acum noi va trebui să alegem câţiva delegaţi de-ai noştri cari să spuie acolo dorinţele noastre.

După cum vedeţi, congresul nostru de astăzi este chemat să ia mai multe hotărîri vajnice şi şi eu gândesc că cu ajutorul lui Dumnezeu vom putea să aşezăm pe temelii bune viaţa norodului nostru iubit. Zicând dela toată inima mea: *Să trăiască norodul nostru moldovenesc*, declar cel dintâi congres al Moldovenilor din Ucraina deschis,

Cuvântarea preşedintelui Bulat a fost ascultată cu mult interes şi urmată de puternice bătăi în palmă. In ochii multora străluceau lacrimi, că li-a fost dat să audă în aceste locuri o aşa de înflăcărată cuvântare în dulcea noastră limbă atât de batjocorită de toţi până acum.

După deschidere preşedintele poftește adunarea să şi aleagă un preşedinte, şi din parte i propune pe harnicul şi luminatul învăţător *Mălaiu*, care însă se leapădă, spunând că nu-l aju ă sănătatea. E propus apoi învăţătorul *Mihail Moscalenco*, care cere iertare că nu poate primi această cinste, din pricina că el nu tare ghini ştie a grăi moldovineşte. Adunarea îl poftește cu stăruinţă pe d-l *Bulat*, care, la urmă primeşte, văzând că nu se găsesc alţii mai destoinici decât d-sa. dar spune: eu nu ştiu ghine umbla în aieste treghi, dar dacă nu se găseşte altul, voi primi. Numai eu gândesc s'o mai găsi vr'un tovarăş care să mă ajute la povăţuirea adunării.

Se aleg apoi do ajutori de preşedinte (vic prezidenţi) şi anume soldatul *Toma Jalbă* şi d-l *M. Moscalenco*, „măcar că dumnealui nu ghine ştie deslega moldoveneşte, da d-lui va spune ruseşte preşedintelui şi preţadatele va tălmăci apoi moldoveneşte“ — după cum a spus un părtaş al adunării. Secretari sunt aleşi domnii: sublocotenent *Malomán* învăţător şi *Dumian*.

Salutările delegaţilor

După alcătuirea biroului urmează salutările (hiritisirile) Cel dintâi care aduce salutări adunării este d-l *Panteleimon N. Halippa*, vicepreşedintele Sfatului Republicii moldoveneşti. D-l Halippa a spus următoarele:

Fraţilor moldoveni de pe malul stâng al Nistrului!

Am venit, dimpreună cu câţiva prietini ai mei din Basarabia, ca să aducem închinăciune până la pământ acestei vrednice ramuri a neamului nostru. care acum câteva sute de ani a trecut apa Nistrului, năzuind înainte, şi tot înainte, spre Răsărit, spre apa Niprului, la care vom ajunge odată şi o vom şi trece! *Voi, fraţilor, sunteţi avangarda, sunteţi înaintaşii neamului moldovenesc.* Voi sunteţi ca într'un cârd de oi, oile cari merg înainte şi după cari vine turma întreagă.

Mare e menirea D Voastră pe aceste locuri. D-Voastră aveţi să întăriţi pământurile acestea, pentruca neamul nostru să poată merge înainte spre altele... tot mai departe Căci neamul nostru este un neam de luptători şi de cuceritori. *D-Vostră mergeţi în fruntea lui. spre răsărit, ca să cuceriţi pământuri şi să supuneţi noroade.* Ce-i drept, pretutindenea noi suntem înconjuraţi de duşmani, dar avem încredere în puterile noastre. Am fost mâncaţi de străini şi în trecut. dar n'am pierit şi nu vom pieri nici de acum înainte.

Acum noi suntem la o cotitură a istoriei. Toate neamurile vor să-şi asigure pământul, şi D Voastră va trebui de asemenea să vă aşezaţi stăpâni de veci ai pământului pe care-l locuiţi. Să băgaţi bine de seamă, căci D Voastră întâlniţi în cale un popor, cu care va trebui să vă luptaţi. Ucrainenii sunt flămânzi de pământ dar şi D-voastră sunteţi flămânzi de pământ şi de stăpânire. Ucrainenii merg dinspre Răsărit spre Apus, noi tindem dinspre Apus spre Răsărit. Năzuinţele noastre se bat în cap. Ce e drept, deocamdată şi noi şi ei avem unul şi acelaş interes: să măturăm rugina ţarismului păcătos. Dar pe urmă, cine ştie ce poate să mai fie? Noi suntem stâpâni pe acest pământ de peste 400 de ani. Cum am ştiut lupta până acum, vom şti izbi şi de acum — tot înainte!

Noi ne-am adunat aici în scopuri politice şi, mai ales culturale. Să lucrăm aici ca nişte oameni luminaţi şi să întemeiem aici o cultură naţională. Până acum ea v'a lipsit cu totul. N'aţi avut cultură, n'aţi avut literatură, n'aţi avut cărţi, n'aţi avut gazete. De-acum va trebui să aveţi tot de ce are nevoie un norod slobod şi doritor de lumină. Dela această adunare va trebui să vă duceţi pe acasă cu hotărârea de a vă lumina cu lumină moldovenească şi de a nu vă mai prăpădi printre străini.

Lucrarea nouă pe care o începeţi e grea şi D-Voastră aşteptaţi ajutor şi dela noi, Moldovenii din Moldova, căci da, noi, suntem din Moldova, din republica moldovenească, şi vă socotim pe D-Voastră ca fraţi pe cari dorim să i sprijinim. Dar noi încă nu suntem pe deplin aşezaţi cu toate treburile noastre. Deocamdată nu vă vom putea da ajutor prea mare. Totuş noi vă vom putea da sfaturi şi îndrumări, cărţi şi gazete, dar lucrul cel mai greu trebue să vi-l faceţi singuri. Trebue să luaţi înşivă pilde dela noi şi dela alţii, pentru lupta pe care veţi avea s'o daţi ca să vă puteţi dobândi toate drepturile. Ca unul, care de cinci ani am lucrat la luminarea şi deşteptarea neamului prin gazeta mea *Cuvânt Moldovenesc*, vă doresc putere, răbdare şi muncă, pentruca prin ele să vă întăriţi şi să fiţi mlădiţe roditoare ale iubitului nostru neam!

Cuvântarea d-lui Halippa a avut un viu răsunet în inimile ascu tătorilor, cari sorbiau cu nesaţ vorbele atât de frumoase despre puterea neamului, despre cultura naţională şi despre lupta cea mare şi sfântă care se începe cu ziua de astăzi.

Glasul Ardealului peste Nistru

După d-l Halippa a luat cuvântul redactorul gazetei *Ardealul*, d-l *Dr. Onisifor Ghibu* care întorcându-se către toţi fraţii români adunaţi aci a vorbit astfel:

Fraţilor Moldoveni din Ucraina şi Basarabia şi fraţilor din Transilvania, Bucovina şi România!

A vrut Dumnezeu ca astăzi să ne găsim în acest loc, la sărbătoarea de deşteptare naţională a unui jumătate de milion de fraţi, Români din toate ţările locuite de neamul nostru. Fie binecuvântată această zi, în care se pune temelie nouă vieţii fraţilor moldoveni din Ucraina!

Ca redactor al gazetei *Ardealul* din Chişinău, sunt fericit să aduc cele mai călduroase hiritisiri fraţilor de pe malul stâng al Nistrului, în numele ţării însăşi al cărei nume îl poartă gazeta. Ardealul sau Transilvania nu e o ţară străină pentru D-Voastră. Ea este însuş leagănul întregului neam românesc şi moldovenesc. Acolo s'a născut poporul nostru acum 1800 de ani şi de acolo a pornit el spre ţările în care locueşte astăzi. De acolo aţi venit şi D-Voastră, Moldovenii, cari aţi umplut mai întâi Moldova veche, apoi Basarabia şi pe urmă aceste părţi dintre Nistru şi Bug. Când viu deci să vă vorbesc în numele Ardealului, este ca cum v-aş vorbi în numele însăşi *casei părinteşti* a D-Voastră.

Ce poate fi mai dulce şi mai mângâitor pentru cineva decât să audă veşti despre casa părintească, dela care se trage?

Dar eu, fraţilor, nu Vă pot aduce dela casa noastră veşti bune, căci de o mie de ani ea este călcată de străini fără milă,—de o mie de ani noi suntem robiţi în casa noastră. Ungurii vor să ne ia pământul sfinţit de sângele tuturor înaintaşilor noştri, ei vor să ne ia limba, să ne ia credinţa să ne stingă viaţa. Şi să ştiţi fraţilor, că dacă se va risipi casa noastră părintească, va fi vai şi amar de noi toţi, căci ne vom risipi şi ne vom prăpădi.

Astăzi când voi vă deşteptaţi la o viaţă nouă, să ştiţi deci, că fraţii voştri din Transilvania o duc nespus de greu, că ei sunt ameninţaţi de moarte. şi că numai aşa vor putea scăpa, dacă toţi fiii neamului nostru vor lupta într un gând pentru înfrângerea duşmanului.

Noi, Transilvănenii, cari suntem astăzi printre D-voastră, fie ca bejenari, fie ca voluntari în oastea românească, suntem cu inima îngheţată când ne gândim la ţara noastră, dar când ne gândim la bucuria D-Voastră, inima ni se desmorţeşte şi ni se umple de bucurie. Iată, vouă v'a răsărit soarele dreptăţii! Noi de o mie de ani luptăm zadarnic pentru libertate, voi iată-vă în măsura de a vă avea deodată toate drepturile pe cari vi le doriţi! Văzând dreptatea dumnezeiască de care vă împărtăşiţi, sufletele noastre prind nădejdi tot mai puternice, că acea dreptate ne va fi dată şi nouă. Nu se poate ca în Europa Români cari au luptat mai mult, să nu dobândească nimic, câtă vreme li se recunoaşte totul Românilor dela Nistru, cari acum se deşteaptă mai întâi din somnul lor cel lung.

Astfel sărbătoarea D voastră de astăzi ne întăreşte inima şi ne dă putere să luptăm şi de acum înainte pentru dobândirea drepturilor, până ce le vom dobândi ca şi voi.

Vouă, fraţilor moldoveni vă doresc ca Dumnezeu să vă ajute să puteţi stăpâni drepturile pe cari le-aţi căpătat şi să ajungeţi cât mai curând un stâlp puternic al vieţii întregului neam, iar vouă. fraţilor ardeleni, cari pribegiţi fără noroc prin această ţară vă zic: nu vă pierdeţi credinţa în biruinţă, căci dreptatea noastră va trebui negreşit să iasă biruitoare şi noi ne vom întoarce pe la casele noastre, la părinţii noştri, la tot ce-am iubit în Ardealul nostru scump după care ni se topeşte sufletul.

Să strigăm cu toţii într'un glas:

Trăiască fraţii moldoveni de pe malul stâng al Nistrului! Trăiască întreg neamul românesc!

Cuvântarea reprezentantului Ardealului a fost primită cu multă dragoste. Prizonierii transilvăneni erau mulţămiţi în sufletele lor că şi aici în pribegie, au avut norocul să audă o vorbă de mângâicre şi de îmbărbătare dela un om din ţara lor, iar moldovenii erau bucuroşi să audă ştiri despre fraţii lor, de cari s'au despărţit acum câteva sute de ani şi despre cari n'au mai ştiut nimic. Soarta lor i-a înduioşat şi parcă din feţele ascultătorilor cetiai o adevărată durere frăţească pe urma celor auzite.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Delegaţia dela Chişinău pune în mâna Moldovenilor de peste Nistru steagul naţional.

După această cuvântare delegatul Sfatului Ţării republicii moldovene. deputatul *Gheorghe Mare* iese în faţa adunării cu un frumos steag (flag) naţional şi întinzându-l preşedintelui adunării spune aceste cuvinte, cari au mişcat până la lacrimi pe toţi cei de faţă:

Cinstită adunare. *Delegaţia dela Chişinău vă pune în mână steagul acesta. El este steagul neamului nostru. Subt umbrirea lui trăeşte întregul neam moldovenesc şi românesc şi pentru izbânda lui luptăm cu toţii în aceste vremuri.*

Voi până acum n'aţi avut steag, n'aţi avut drepturi, n'aţi avut conştiinţă naţională. De astăzi înainte steagul nostru naţional va flutura mândru şi plin de încredere şi peste voi. Să lucraţi aşa, ca să-i faceţi cinste; să luptaţi aşa, ca să-l duceţi întru toate la izbândă!

De ridicarea acestui steag aici, astăzi, nu ne bucurăm numai noi Moldovenii, dar se bucură dimpreună cu noi şi fraţii noştri ardeleni, bucovineni şi români cari se află printre noi, şi cari cu înduioşare se uită la steagul pentru care ei au dat de sute de ani lupte înverşunate. Avem cu toţii un steag — avem cu toţii o datorie! Trebue să ne ajutăm unul pe altul, ca mai uşor să izbutim. Neamul nostru, care a fost atâta vreme apăsat de străini, nu trebue să mai fie de acum înainte rob nimănuia!

D-voastră de-acum sunteţi desrobiţi, — pentru fraţii ardeleni şi bucovineni ceasul desrobirii încă n'a sunat, dar el va trebui să sune. D-voastră astăzi puneţi în pământ un bob mic de sămânţă, dar din el, cu vremea, va ieşi un copac mare, cu roade dulci şi bogate. Cei ce vin pe urma noastră îşi vor aduce aminte de D-voastră şi vă vor binecuvânta. Prin carte vă veţi lumina şi întări. Să punem deci copiii la carte. căci prin ea vom deştepta neamul şi vom pune temelie nezguduită culturii naţionale. Dumnezeu să vă ajute ca să puteţi duce la izbândă întreg programul de muncă, de care, ca popor slobod, vă bucuraţi de acum, fără nici o piedecă. *Să trăiască toţi aceia cari luptă pentru biruinţa steagului nostru naţional, ridicat astăzi, după veacuri de apăsare, şi pe malul stâng al Nistrului nostru! Să trăiască întreg neamul nostru!*

Cuvântarea d-lui Mare a stârnit puternice bătăi în palme. Preşedintele adunării, luând în primire steagul, a adus mulţumire şi a dat cuvânt, că *Moldovenii de peste Nistru vor şti preţui acest lucru nou, pe care ei până acum nu l-au cunoscut.*

După aceasta a adus salutări d. *Anton Crihan*, deputat în Sfatul Ţării şi inspector al oastei moldoveneşti din Basarabia, care a vorbit astfel:

Cuvântarea d-lui Crihan

Fraţilor! Viaţa e un lucru greu şi omul se gândeşte într'una: cum ar face ca să şi-o uşureze? Aşa fac şi popoarele. Noroadele Rusiei, dorind să-şi uşureze viaţa, au făcut revoluţie, şi îndată fiecare din ele s'a şi gândit să tragă foloase pe urma ei. D-Voastră aţi fost cei din urmă care v-aţi gândit să vă folosiţi pe urma revoluţiei. Ori şi cum, eu vă sfătuesc să fiţi uniţi, să luminaţi ţărănimea pentru toate drepturile naţionale. Dacă veţi fi uniţi, veţi căpăta şi drepturi şi pământ, dacă nu, nu veţi căpăta nimic. Unirea vă trebue nu numai pentru a vă dobândi drepturile, ci şi pentru a vă putea apăra de neamurile, cu cari locuiţi împreună. Pentru a putea lupta cu izbândă, vă trebue şi cultură, şi anume cultură naţională. Numai în şcoala naţională veţi putea câştiga adevărata cultură. In şcoala de până acum voi aţi învăţat o limbă, în şcoala moldovenească din viitor veţi învăţa ştiinţă. Ştiinţa e putere, şi cine e stăpân pe puterea aceasta e stăpân pe viaţă.

In Basarabia sunt Moldoveni mulţi, peste două milioane. Dacă vă veţi uni cu ei, veţi fi tari. In numele lor, va chem la unire, vă chem la frăţie. vă chem la luptă pentru izbîndirea tuturor drepturilor noastre ale tuturor.

Cuvintele din urmă ale d-lui Crihan au plăcut mult adunării, care l-a aplaudat cu putere. Se vedea că aceste cuvinte sunt dorite din toată inima de ascultători.

A vorbit după aceea marinarul *V. Gafencu*, deputat în Sfatul ţării, care a spus următoarele:

Ca marinar eu am umblat prin multe ţări şi am întâlnit mulţi oameni. Pretutindenea m'am încredinţat de un adevăr eă, adecă, neamurile unite sunt mai luminate şi mai tari. Asta am văzat-o foarte bine la Finlandezi, cari deşi sunt un popor mic şi deşi au fost şi ei supuşi Ruşilor, fiind stăruitori şi uniţi, au ajuns luminaţi şi tari. Cu câtă durere am întâlnit însă pe Marea Neagră moldoveni cari se ruşinau să spuie că sunt moldoveni! Dar acum, însfârşit, a trecut şi pentru noi vremea în care să ne ruşinăm de neamul nostru. Când am ridicat la Odesa flagul nostru naţional, s'a trezit şi în Moldoveni mândria de neam. Am văzut şi Moldoveni de peste Nistru cari se uitau ca mândrie la acest steag.

Deacum avem steag şi pentru biruinţa lui vom lupta până la sfârşit. Drepturile, după cari atâta vreme am luptat, nu le vom mai da din mână nici odată, vie milioane de duşmani peste noi!

După d-l Gafencu a hiritisit adunarea *preşedintele Sfatului ţărănesc din ţinutul Tiraspolului*, care şi-a arătat bucuria că Moldovenii de aici se apucă de lucru pentru asigurarea drepturilor lor,—apoi împuternicitul *Obştei învăţătorilor din ţinut*, care spune că fiecare norod are de acum dreptul de a învăţa în şcoli pe limba lui,—apoi împuternicitul Sfatului *muncitorilor şi soldaţilor*, care a adus urări de bine Moldovenilor.

A urmat apoi la cuvânt soldatul *Toma Jalbă* care a grăit în chipul următor:

Cuvântarea d-lui Toma Jalbă

Fraţilor moldoveni! Astăzi este o zi straşnic scumpă pentru noi.

Iată, a trecut o mulţime de vreme de când a căzut tronul monarhiei. Alte popoare au avut ciobani buni, cari degrabă au dus turma sa la păşune, dar noi n'am avut pe nimeni, care să se îngrijească de noi. Căci oamenii noştri cei învăţaţi au trebuit să se lepede de noi şi să se ducă prin alte gubernii, unde s'au pierdut, aşa că noi am crescut ca iarba sub piatră.

In istoria moldovenească se spune că noi am fost odinioară o împărăţie mare şi puternică. Dar a venit Turcu şi ne-a bătut, apoi a venit Rusu, care ne-a bătut cu bâta, de ne-a închis într'o cămara fără lumină de am chiorît.

Dar acum s'a făcut lumină pentru toţi,—acum trebue să ne deşteptăm şi noi, ca să ştie toate naţiunile că şi noi suntem un neam cinstit şi foarte cultural.

Cel din urmă a vorbit soldatul *Durbailo*, un moş moldovan, care a umblat mult prin lume, şi care a spus: Multă vreme am stat noi nemişcaţi,—acum ciobanii noştri ne-au chemat la lucru. Norodul nostru a fost rupt din coasta Basarabiei. Astăzi datoria ne cheamă la lucru ca să dregem greşelile de până acum. Să fuc am în unire şi cu chibzuială.

Alegeri pentru Adunarea Intemeietoare

Cu aceste cuvântări mântuindu-se hiritisirile, preşedintele aduce la cunoştinţă că în curând se va întruni la Chiev *Adunarea Intemeietoare a Ucrainei*, în care şi Moldovenii trebue să trimeată deputaţi. Pofteşte norodul să alcătuiască un izvod de candidaţi.

Se fac propuneri de candidaţi. Congresul hotăreşte ca fiecare candidat să spuie cine e, de unde e, cât pământ are-şi alte de acestea. O scenă plină de duioşie s'a petrecut când a fost propus *învăţătorul Mălaiu*. Acesta a răspuns la propunere: Eu cu lacrimi în ochi am primit întâi vorbele că noi suntem slobozi, că ne au căzut lanţurile de pe mâini şi de pe picioare. Căci eu am lucrat mulţi ani de zile împotriva tiraniei, dimpreună cu un frate al meu, care a murit în revoluţia dela 1905. Dar pentru lupta aceasta pe mine cei mari m'au alungat din sat în sat, ca pe iepuri. Din Martie anul acesta am lucrat aşa de mult, de nu mai am nici o putere. Mi-am prăpădit sănătatea, aşa că acum nu mai sunt în stare să fac vre-un lucru de folos în Adunarea Intemeietoare.

Cuvintele acestea spuse de un om, de pe faţa căruia se puteau ceti că ele sunt în adevăr aşa, au înduioşat adânc pe toţi. Ţăranii se sculau în picioare zicând: *Te poftim Domnule Mălaiu! Dumnezeu te-a întări!*

Du-te acolo şi poartă treaba! Dumnezeu îţi va da putere pentru norod! Te poftim! Tare te poftim!

La toate acestea dl. Mălaiu a răspuns că nu poate primi. Alegeţi pe ceilalţi fraţi, uniţi-vă cu toţii, căci împreună om merge cu un Raut. Dar eu nu pot merge la Chiev; eu voiu lucra aici cu norodul. Acolo n'am putere.

O altă scenă învăţătorul *Moscalenco* îşi spune viaţa: Sub vechiul regim n'am putut căpăta slujbă în sate moldoveneşti, unde au fost trimişi învăţători ruşi. Eu am fost trimis în Podoscaia gubernia, unde mai că am uitat limba moldovenească.

După ce am intrat în partia socialiştilor—revoluţionari am fost dat afară din slujbă şi n'am mai avut *pravda* să lucrez. Numai după *vtaraia velicaia revoluţia* am de-acum iară *pravda* sa fiu învăţător, — da numai eu tare rău grăesc moldovineşte.

La aceste cuvinte adunarea a răspuns: Nu-i nimica Domnule, dacă inima ţi-o fi moldovenească, apoi e bine. Că în Adunarea aceea şi aşa nu vei grăi moldovineşte, da ruseşte. Noi vrem să punem oameni din rădăcină moldovenească, cu duh moldovenesc, şi pe D-ta te punem pentru de aceea, că D-ta eşti o leacă mai luminat decât ceilalţi, da noi suntem toţi întunecaţi....

Candidaţii sunt toţi fii de ţărani, oameni cari toţi recunosc că n'au aşa de multă învăţătură, câtă trebue pentru povăţuirea norodului în treburi grele, ca cele de acum. Unii dintre ei spun că programul lor e ca *malul stâng al Nistrului să fie alipit la Basarabia.*

Când am auzit vorba aceasta am rămas izbit. Mi-au venit în minte toate suferinţele noastre din Transilvania. Să se fi găsit acolo un singur român care să fi spus în vre o adunare, că el vrea să lucreze pentru alipirea Transilvaniei la România, de bună seamă că el ar fi fost împuşcat sau spânzurat şi toţi ceilalţi am fi avut să suferim cele mai neauzite chinuri. Şi aceasta numai fiindcă am fi dorit lucrul acela firesc şi sfânt, de a fi strânşi la sânul cald şi iubitor al mamei noastre.

Dar ceeace e oprit în Ungaria, iată că în alte ţări, unde popoarele şi au făcut dreptate, este cu putinţă. In Ucraina, moldovenii nu numai că au slobozenia de a gândi şi de a vorbi. dar pot şi lucra în dragă voia lor pentru a-şi aşeza viaţa după plac, aşa cum şi-au aşezat-o şi Ucrainenii. De aceea, după ce mi am tras bine seama, nu mi au mai părut din cale afară de îndrăzneţe cuvintele d-lui *Durbailă*, care, spunând cum a lucrat de câteva săptămâni încoace pentru treaba naţională. a încheiat: *Dacă n'oiu lichi pe fraţii noştri de Basarabia, apoi eu, de ciudă, m'oiu duce şi m'oi aşeza tocmai în mijlocul Basarabiei!*

La alcătuirea izvodului candidaţilor bag de seamă că adunarea se fereşte de oamenii cari au ceva pământ. Oamenii zic că dacă vor trimite în *Adunarea Intemeietoare* de aceia cari au pământ, aceştia îi vor înşela. Unii propun ca să fie puşi în listă şi Moldoveni din Basarabia, deoarece ei sunt mai învăţaţi „Noi am stat sub Ruşi, şi de-atâta noi suntem întunecaţi“ — zic ei.

Un alt lucru vrednic de însemnat este, că oamenii nu se cunosc aproape de loc între olaltă, parcă ar fi din două ţări. Ei acum fac întâia oară cunoştinţă unii cu alţii.

După multe dezbateri se alcătueşte următorul izvod de candidaţi moldoveni pentru Adunarea Intemeietoare:

1. Mălaiu
2. Bulat
3. Jalbă
4. Durbailă
5. Moscalenco
6. Todoraşcu
7. Diaconu
8. Maloman
9. Ţurcan.

Aceştia sunt **candidaţii partidului socialiştilor-revoluţionari moldoveni din Ucraina.**

Voprosul despre şcoli.

După mântuirea alegerii, se trece la punctul următor al programului, adecă la *chestia şcolară* sau, cum i se zice aici Voprosul despre şcoli. — Docladcic (raportor) este împuternicitul Comisiei şcolare moldoveneşti dela Chişinău, dl *O. Ghibu*, care arată pe larg adunării tot se s'a făcut pentru treaba şcolară moldovenească dela Revoluţie încoace în Basarabia, şi, de încheiere, propune ca ceeace s'a făcut acolo, să se facă şi în Ucraina.

In legătură cu raportul se încing interesante desbateri, din cari însemnăm aici câteva.

Dl *Jalbă* a spus că „cu limba rusească noi numai ne stricăm grierii“ şi că, prin urmare „ne trebue numai decât şcoala în limba naţională“, *Dl. Gafencu* a văzut, în multele lui umblări prin lume, că popoarele cari învaţă în limba lor, sunt mai culte, şi aduce ca pildă pe Finlandezi, cari ştiu prost ruseşte, dar cari sunt foarte învăţaţi. Ţăranul moldovan nu e prost fiindcă nu ştie limba rusească, ci fiindcă n'are învăţătură“. Invăţătorul *Mălaiu*: Trebue să spun ce scumpete este limba. Nimic nu-i mai scump de cât ea. Popoarele sălbatice au puţine cuvinte, şi au puţină cultură. Cine-şi cultivă limba, îşi îmbogăţeşte mintea. Va să zică, limba e cultură. Ruşii ne-au împiedecat până acum în învăţarea limbii, ştiind bine că astfel vom fi împiedecaţi şi în înaintarea în cultură. Ei ne puneau ramce şi nu ne lăsau să ieşim din ele. Eu am fost şi la ostrov (închisoare) din pricina că am eşit din ramcele puse de ocârmuire. Noi nu învăţam ce ne trebuia nouă, ci ce le trebuia celor mari, cari ne asupreau. Ne prăpădiam, învăţând degeaba prin şcoli. Din ce era până acum învăţătorul mai prost, de atâta el era mai iubit de cei mari. Din seminar ieşiam foarte prost pregătiţi, iar ajunşi în viaţă ne dădeam lenei, şi nu mai lucram nimic pentru popor. Dar de aici încolo noi vrem să lucrăm. Noi ne punem de-acum nacialnici aleşi de noi, ca să ne povăţuiască, fiindcă simţim că suntem slabi....

Cei cari cred că limba rusească e mai frumoasă decât cea moldovenească, se'nşeală. Eu am să vă dovedesc acest lucru spuindu vă aceeaşi poezie în amândouă limbile... Şi d. Mălaiu spune, în adevăr, fabula *Racul, broasca şi ştiuca*, mai întâi ruseşte. şi ea le place ascultătorilor. Dar când a început s'o spuie pe moldoveneşte, deodată s'a întins pe feţele tuturor o veselie şi o plăcere de care n'ai mai văzut de când eşti. Părea că nu în limbă moldovenească răsuna fabula, da în limbă îngerească, aşa de mult a mers la inima tuturora. Dovadă că pentru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

moldovan, limbă mai frumoasă şi mai dulce ca cea moldovenească alta nu este în lume.

Rezoluţiile cari s'au votat în treaba şcoalei sunt următoarele:

1. *Învăţământul va fi îndatoritor pentru toţi copiii (băeţi şi copile) dela 6 ani în sus. El va fi fără plată.*

2. In toate şcolile se va întrebuinţa de acum încolo *alfabetul latinesc.*

3. *Limba de predare* în şcolile începătoare din satele moldoveneşti va fi limba moldovenească.

4. Din clasa III în sus se va preda şi *limba rusească*, ca învăţătură deosebită.

5. Pentru introducerea în văţătorilor moldoveni în cunoaşterea mai deaproape a limbii, literaturii şi istoriei neamului, Zemstva ţinutală se organizeze la un timp potrivit, *cursuri* anume.

6. *In şcolile de mijloc* (gimnazii, seminarii de învăţători şi seminarii duhovniceşti (pentru elevii (ucenicii) moldoveni să se înfiinţeze *catedre de limba, literatura şi istoria moldovenească.*

7. Să se înfiinţeze pentru Moldoveni şi *şcoli tehnice şi de meserii*, precum şi *şcoli de vierit şi de agricultura* lucrarea pământului).

8. Să se trimită pe la ţară *conferenţiari* cari să ţină prelegeri (lecţii) pentru popor.

9 In fiecare sat să se înfiinţeze câte *o casă de cetire* cu bibliotecă.

10. *In fieeere sat să se alcătuască câte un cor naţional şi bisericesc.*

11. *Să fie rugat Sfatul Ţării Basarabiei ca să se grăbească cu deschiderea unei universităţi moldoveneşti, pentruca tinerii moldoveni de pe malul stâng al Nistrului să aibă unde se inzestra cu cultura naţionaiă mai înaltă.*

Spre cinstea congresului trebue să amintim aici, că toate rezoluţiile acestea au fost votate cu *unanimitate* (cu toate glasurile).

După primirea acestor rezoluţii, şedinţa cea dintâi a Congresului s'a mântuit. Drept încheiere s'a cetit celor de faţă frumoasa poezie a marelui poet moldovan *Vasile Alexandri*: Hora Unirii. A plăcut mult chemarea:

Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română.

La plecare pe feţele tuturora se vedea o bucurie mare că Dumnezeu i-a învrednicit şi pe Moldovenii de peste Nistru de o astfel de adunare frumoasă, şi că de acum înainte *au şi ei un steag, şi o menire în lume.*

Ziua a doua.

Şedinţa a doua a congresului s'a deschis Luni, la ceasurile 11 dimineaţa. Inainte de deschidere delegaţii dela Chişinău au împărţit celor adunaţi fel de fel de cărţi, reviste şi gazete româneşti, ca *Cuvântul moldovenesc, România mare* (dela Chiev) *Soldatul moldovan, Ardealul, Şcoala moldovenească*, apoi *Abecedare, Istoria Românilor, Geografia ţărilor locuite de Români, Sărbătoarea Basarabiei* (din „Biblioteca naţională" dela Chişinău) *Discursul deputatului I. Pelivan, Poeziile lui Eminescu* şi altele. Tot cu acest prilej i se dau în mână d lui *Moscalencu* şi cărţile aduse pentru *cea dintâi bibliotecă românească* de peste Nistru. Ea este proprietatea *Comisiunei şcolare moldoveneşti* de pe lângă Zemstva Tiraspolului, şi nu peste mult ea va fi îmbogăţită cu alte câteva sute de cărţi cari se vor trimite dela Chişinău.

Cum peste Nistru nu s'a deschis până acum nici o şcoală moldovenească, delegaţii dela Chişinău, dau 20 de Abecedare doamnei învăţătoare *Bejan*, care a fost astăvară la cursurile din Chişinău, cu îndatorirea de a deschide îndată după sărbători şcoală moldovenească în satul *Malavata.*

Dă Doamne ceas bun, şi întăreşte puterile celor ce vor osteni pentru şcoala moldovenească de peste Nistru!

Şedinţa a doua.

Deschizându-se şedinţa se pune la desbatere *chestiunea bisericească* (voprosul pentru biserici), despre care vorbeşte, pe larg şi frumos, însuşi preşedintele *Bulat.* Se cere *naţionalizarea bisericii.* Un ţăran cere ca slujba bisericească să fie *na ruscom i na moldavscom iazichie*, adecă şi pe limba rusească şi pe cea moldovenească, pentruca să înţeleagă şi Ruşii ce spune preotul. Se aduc cu unanimitate aceste hotărâri:

1. In bisericile din satele moldoveneşti slujba să se facă în limba moldovenească.

2. Cuvântul (beseada) să se spună tot în limba norodului.

3. Să se înfiinţeze de către dascăli sau de către învăţători, coruri de copii în fiecare sat.

4. In seminariul duhovnicesc ucenicii moldoveni să fie învăţaţi în limba moldovenească.

5 Pentru moldoveni să se însemneze un arhiereu moldovan, care să povăţuiască cu dragoste pe credincioşii norodului nostru.

Chestiunea judecătorească.

Urmează la desbatere *voprosu pentru suduri* (chestiunea judecătorească), Reportor (docladcic) soldatul *Toma Jalbă*, care spune următoarele:

Păn amu camenii proşti în Rusia n'au mai văzut nici o dreptate, Ales noi, Moldovenii, eram de tot râsul, căci limba noastră nu era primită nicăiri Pentru vre-o pricină, trebuia să ne năimim advocaţi. Apoi ei se grămădeau cu *uiezdnăi cilenii* şi se sfztuiau împreună. cum să ia pielea de pe spinarea bietului Moldovan. Apoi se puneau să ne jumulească până ce vedeau eă am rămas cu căcinla roasă şi cu straiele zdrenţe.

De amu noi vrem să ne avem pe la suduri oameni de ai noştri, Moldoveni cu durere de inimă pentru noi, cari să ne scoată dreptatea noastră fără de nici o plată.

După oarecari desbateri se hotărăşte:

1. Toate judecăţile în părţile locuite de Moldoveni, să se facă în limba norodului, de către oameni ieşiţi din sânul nostru.

2. Toate zacoanele (legile) cari se vor aşeza în Ucraina să se traducă şi să se tipărească şi în limba moldovenească.

Chestiunea spitalelor

Urmează *voprosul pentru bolniţe.* Raportorul *Bulat* vorbeşte în cuvinte foarte mişcătoare despre suferinţele trupeşti ale Moldovenilor, pe cari doftorii de altă limbă nu le înţeleg şi nu le pot nici lecui prin urmare. După raportor, care cere ca la spitalele din părţile moldoveneşti, doctorii să fie moldoveni, vorbeşte un doctor moldovan venit de curând dela Moscva, unde a petrecut 15 ani şi unde şi-a stricat bietul, limba, încât îţi era milă să-l asculţi. Iată cam ce-a spus doctorul *Mihail Litvinenco*:

Am auzit vorba omului istuia. *Canecino* că pe el îl doare inima pentru norod! *Znacet*, pâr'amu doftorii din Moldoveni o fost unu la o mie. Da e tare *vajnoie dielo* (lucru însemnat) ca *vraciul* (doctorul) să ştie moldovineşte, că are chip de-a *ponimoi* (înţelege) ce-i spune bolnavul. Rusu, *znaciet*, el nu poate să *ponimăiască* ce *bolieznă* are bolnavul. Doftorul, *znaite*, el trebue să *vozmojească* cât mai în pripă boala. *Canocino.* Să nu lăsăm norodul să se împace cu gândul că dacă omul s'omblonăghit, apoi aşa o vrut Dumnezeu. *Nie pravda, gospoda.* Noi îl putem tămădui, dacă avem chip de-a grăi cu el în limba lui.

Hotărârea care se aduce este:

1) Doftorii de pela spitalele din ţinuturile moldoveneşti să fie moldoveni, ca bolnavii să se poată înţelege cu ei

2) In satele moldoveneşti mai mari să fie aşezaţi felceri moldoveni.

Un ţăran, mulţumit de aceste hotărîri, adaogă: Imeno *trebue să avem noi doftori moldoveni!*

Chestiunea unui azil pentru invalizi şi pentru orfani.

Se pune apoi la desbatere *voprosul pentru priiut*, adecă pentru înfiinţarea unui azil pe seama moldovenilor invalizi pe urma războiului, şi se hotăreşte ca *neapărat să se înfiinţeze un astfel de aşezământ*, care să aline multele dureri şi nevoi cari au venit şi pe capul Moldovenilor în acest războiu.

Voprosul pentru pământ.

In *chestia agrară* (voprosul pentru pământ) raportează soldatul voluntar *Dumian*, care face cunoscut adunării programul socialiştilor—democraţi şi al socialiştilor—revoluţionari. Se hotăreşte ca să fie primit programul celor din urmă în înţelesul că: *tot pământul se va lua dela proprietari şi dela ţărani şi se va împărţi prăţeşte între toţi cari îl muncesc ei însişi.* Pământul nu va fi proprietatea oamenilor, ci aceştia îl vor folosi numai.

Moldovenii de peste Nistru vor să fie alipiţi la Basarabia.

In legătură cu aceasta a venit vorba şi despre întrebarea cea mai mare a Moldovenilor de peste Nistru: **vor ei să facă parte din Ucraina, sau vor să se alăture la Moldova?**

La întrebarea aceasta ţăranii au răspuns:

Să ne soiudinim (unim) cu fraţii noştri din Moldova! Oamenii dela ţară sunt trimişi cu aiastă vorbă, să fim cu D-voastră împreună. Cu aiasta ne aşteaptă pe noi la sate!

Cum însă o întrebare mare ca aceasta nu se poate hotărî aşa de uşor, adunarea a aflat de bine să nu iee deocamdată o astfel de hotărâre, ci să o amâne până la *o adunare naţională a împuterniciţilor tuturor satelor moldoveneşti din gubernia Hersonului şi a Podoliei*, care adunare va fi chemată în scurtă vreme.

Intrebarea odată pusă, ea a adus în sufletele Moldovenilor o nespusă bucurie. Se vedea de pe faţa tuturor că gândul de a se vedea uniţi cu fraţii lor, le dă aripi cereşti. Sărmanii, gemând de sute de ani sub jugul ţarilor, ei au văzut ce însemnează străinul şi ce poţi aştepta de la el. Numai de o zi s'a deşteptat în ei conştiinţa naţională şi iată-i că înţeleg că viaţă adevărată pentru ei nu poate fi decât alături de fraţii lor, în republica moldovenească.

Când au văzut că întrebarea aceasta vajnică nu capătă îndată o deslegare hotărâtă, mulţi dintre ei au rămas nemulţămiţi.

Un ţăran din ţinutul Bălţii (Podolia), cerea cu stăruinţă: *să facem acum măcar o bucăţică de rezoluţie ca să ne soiudinim cu Basarabia*, — dar stăruinţele lui n'au putut fi luate în seamă deocamdată, până când nu se va aduna *congresul naţional anume pentru hotărârea acestei trebi.*

Doamne ajută!

Voprosul militar

In ce priveşte treaba ostăşească vorbeşte iarăşi neobositul şi înflăcăratul preşedinte Bulat, care într'o cuvântare plină de duioşie arată greutăţile pe cari avea să le îndure Moldovenii în oaste. Ei erau trimişi prin cele mai mari depărtări, ca să-şi uite de ţară, de casă şi de părinţi. Acolo erau batjocoriţi şi puşi la cele mai grele chinuri, de ajungea să-şi urască zilele. Dl. Bulat descrie cu atâta putere suferinţele Moldovenilor ostaşi, încât stoarce lacrimi din ochii ascultătorilor. La urmă propune, şi adunarea hotăreşte într'un glas că: *de aici încolo Moldovenii să nu mai fie duşi la oaste afară din ţinutul lor; ei să alcătuiască aci polcuri (regimente) moldoveneşti, comandate de ofiţeri moldoveni*

Imputernicitul comisarului militar ucrainean, care e de faţă la congres, dă asigurare că Moldovenii îşi vor putea avea toate drepturile, căci ucrainenii, cari au suferit la fel de mult cu Moldovenii sub regimul ţarist, ştiu ce însemnează durerile şi drepturile naţionale. Până acum şi noi şi voi — spunea d-sa — am tras în acelaş jug ţarist, ferecat cu fier nemţesc. Acum a sosit vremea să ne facem dreptate. Dacă vrem să ne întărim drepturile, să-i ajutăm, şi ei ne vor ajuta pe noi. Altfel vom ajunge iarăş în jug.

Drept răspuns, preşedintele Bulat spune că a luat înţelegere cu comandantul garnizoanei din Tiraspole şi a statorit ca în regimentul ucrainean care se va alcătui peste puţină vreme aci, două batalioane să fie moldoveneşti.

Asta pentru început. Pe urmă ne vom face polcuri deosebite, ca să nu avem nici o legătură cu dânşii.

Fotografiarea adunărei

Cu această hotărâre s'a mântuit şedinţa a doua, la ceasurile 3 jum. d. a., când întreaga adunare a plecat la fotografiat, pentru ca să rămâie o amintire şi mai puternică despre această cea dintâi adunare a Moldovenilor de pe Nistru. Toţi cei din faţă, cu steagul naţional în frunte, au plecat pe uliţa de căpetenie a târgului. Lumea străină se uita mirată la acest steag, de care nu mai văzuse până acum, şi se întreba: ce e asta? cine's aceştia?

Cine-s aceştia? O să se vadă cine sunt ei, mâine—poimâne, când şcoala naţională îi va deştepta la deplina cunoştinţă a fiinţii lor, când armata moldovenească va trezi în ei vechea vitejie strămoşească,—atunci va vedea lumea întreagă cine sunt aceşti moldoveni şi ce crimă strigătoare la cer au săvârşit duşmanii neamului nostru, ţinându i sute de ani în întunerec.

Adunarea aceasta a fost una dintre cele mai frumoase adunări din câte s'au ţinut vre-odată la poporul nostru. De-acum, drumul spre inima fraţilor de peste Nistru e deschis. O să urmeze alte adunări, la Ananiev, la Dubăsari, şi în alte centre moldoveneşti, şi pe urmă se va ţinea *marele congres naţional al tuturor Românilor din Ucraina*, care va avea să spue cuvântul hotărâtor în ce priveşte viaţa acestor fraţi ai noştri

Şedinţa a treia

In şedinţa a treia s'au făcut alegeri pentru nişte comisiuni. La şedinţa aceasta delegaţii dela Chişinău n'au luat parte, trebuind să plece spre casă.

O vizită la Ardelenii din Tiraspole.

Nu puteam pleca din Tiraspole fără să-i cercetăm pe fraţii noştri ardeleni şi bucovineni, cari de luni de zile îşi împlinesc aici, de bună voie, o mare datorie naţională. Vizita noastră li-a făcut o mare bucurie, dar şi inimele noastre au fost viu atinse de întâlnirea aceasta. Am stat acolo multă vreme de vorbă cu ei, li-am dus gazete şi cărţi, li-am cetit *Doine din zile de luptă* de Soricu, şi i am îmbărbătat ca să nu-şi piardă credinţa, căci dacă Dumnezeu le-a ajutat fraţilor din Ucraina să se vadă liberi, El ne va ajuta şi nouă

La despărţire, cu glasul tremurător de duioşie le-am zis: *la revedere în Transilvania!* Printre hohotele de plâns ale

BCU Cluj / Central University Library Cluj

celor ce rămăneau şi mai departe în ţară străină, să auzia răspunsul:

Dumnezeu să v'audă! Dumnezeu s'ajute!

Cu *Dumnezeu s'ajute* plecăm apoi înapărăt, spre *Republica moldovenească*, ducând cu noi amintirea unor zile mari şi neuitate din viaţa neamului nostru.

La plecare ne gândeam: de acum *Doina* lui Eminescu, s'a 'nvechit. Avem socoteli *şi peste Nistru!*

Chişinău 21 Decemvrie 1917

Onisifor Ghibu.

TRAIASCĂ ROMÂNII DIN BASARABIA!

Cu bucurie vedem că studenţii moldoveni din Rusia de acum nu-şi mai zic „moldoveni", ci „români".

Intr'adevăr, „moldovenismul" a fost numai o iscodire a Ruşilor, prin care ei au vrut să-i despartă pe Românii din Basarabia, de fraţii lor de peste Prut.

A sosit vremea acum, ca ei să se lepede de toată moştenirea rusească şi să se mărturisească ceea ce sunt în adevăr: *Români.*

Intrebări

Joanichie Moldovan roagă pe toţi cunoscuţii să-i scrie pe adresa: Gub. Basarabiei ţinutul Bălţilor p. Valea lui Vlad. St. Napadeni.

— Dumitru Stoia din Cacova, com. Sibiu, roagă pe cunoscuţi să-i scrie sau să-l cerceteze. Adresa: Ecat. gub. st. Slavropol.

— Petru Bogdan, poşta Alexeiev Leonovo Donscoi Oblosti rudnic, Jzotova întreabă de rudeniile sale Marcu Petraşcu şi Dimitrie Agotescu din com. Ecica (Torontal).

— Soldatul Nicolae Meteşan din Geoagiul de Sus (Transilvania) se află în Odessa uliţa Preobrejenscaia No. 40. Hotel Central.

— Rog pe cei ce ştiu unde se află fratele meu George Dumitriu să-mi scrie pe adresa: Porochodow-Polt. Zavod Lazar Dumitriu.

— Rog pe cunoscuţii mei din Răcăjdia (comit. Caraş-Severin) cum şi pe alţi cunoscuţi să-mi scrie pe adresa: Dimitrie Simion prizonier No. 26038 comp. 5. Petropavlovsc acmolinscaia oblast. Siberia.

— *Părintele I. Moţa* e rugat să comunice pe adresa redacţiei noastre, dacă nu a adus d-lor V. Branisce şi C. Muşlea veşti din America, dela părintele Teofil Roşca.

— Dl. V. Branisce e rugat să-mi comunice de urgenţă adresa sa şi a fratelui meu Octavian C. Muşlea, Chişinău, Tipografia Moldovenească, Alexandrovskaja u. Passage.

—Cine ştie de Gavril Costea şi de Andrei Boşca din comuna Peşteş comit. Bihor, prisonieri, să scrie lui Ivan Saita, 25 Robocik Batalion 2 Rote Lifloska gub.

— Cine ştie de prizonierii Avram Teodor dela reg. 43 inf. şi de Vasile Moldovan dela reg. 63 inf. să scrie lui I. Moldovan, 25 Robocik batal. 2 Rote Lifloska gub.

— Vasile Vlaşu întreabă de vărul său Ioan Bogdan din reg. 21 Honvezi. Adresa sa: Ecat. gub. Revozantca u. 1 pe karne D. No. 35 Ecaterinoslav.

— Cine ştie despre Ilie Nicolicea com. Pervova să scrie ginerelui său pe adresa: Andrei Ionescu Lisvenschi Zavod Perm. gub.

— Prizonierul Ioan Filipescu No. 1895, roagă pe cunoscuţi să-i scrie pe adresa: Permsc. gub. Lisvenschi Zavod.

—Cine ştie de soarta familiei mele din Caransebeş să-mi scrie pe adresa: Pavel Iumanca, supraveghetor la fabrica Dângeni, jud. Botoşani, România.

— Cine ştie despre Victor Stoica fost preot în Ţicuşul Românesc, să-mi scrie pe adresa: Podol-gub. u. Ocna, poşta Jaţi 29, selo Topala: Gavril Cârlan.

— Cine ştie despre fraţii mei Pavel şi Costea Telescu să-mi scrie pe adresa: Podolski gub. Mesteţica Jaluscov Zaharni Zavod v. plen. Ion Telescu.

— Cine ştie despre fratele meu, prizonier din Rod (com. Sibiu) să scrie pe adresa: Tavr. gub. Simferopolschi u. poşta-vol Tabuldu Hutur d-lui Suciu pentru Nistor.

— Rusu Iacob prizonier născut în com. Ghiolţ (comit. Solnoc-Dobâca) caută pe fratele său Vasile şi pe alţi consăteni ai săi. Adresa: Novgorod g. st. Ciudovo Material-sclad.

— Murăşan Petre din satul Bobota com. Silaghi caută pe fratele său Nicolaie. Adresa: Novgorod gub. st. Ciudovo. Material-sclad.

— Vancea Ilie al lui Ştefan din com. Curitău Silaghi caută pe Vancea Ilie al lui Florea şi pe Tăut Grigore. Adresa: Novgorod gub. st Ciudovo. Material-sclad.

— Hus Teodor din Derşida-mică com. Silaghi, caută pe frateie său Vasile şi pe alţi consăteni. Adresa: Novgorod gub. st Ciudovo. Material-sclad.

— Potocian Lazar din satul Idicelu com. Muraş-Turda, roagă pe consăteni să-i scrie pe adresa: Novgoron gub. st. Ciudovo. Material-sclad

— Cine ştie despre Petru Bejenariu din Prisaca (c m. Caraş-Severin) şi de Nicolae Meliţă şi Gheorghe Biräescu din Zagujani să scrie pe adresa: Trandafir Bejenariu Donscoi Oblost Iaşinovca Rudnic Şaht 4. P. Nijnaia Krinca.

— Ion H Şuteding din com. Hunedioarei fost la reg. 50 de Infanterie, roagă pe cunoscuţi să-i scrie pe adresa: Donskaia Oblastnia Makievca Rudnic. Gouroza vi Ghiulnidu v. plen.

— Ion Moldovan, învăţător născut în Blaj roagă pe cumnatul său Ion Mărginean şi pe cunoscuţi să-i scrie pe adresa: der. Kădagaii st. Korman-Kemelci Tavr. gub.

— Ion Băieşan, Nic. Haţegan şi Toader Strava, prizonieri din Blăjuţ (Transilvania) roagă pe prietini să le scrie pe adresa: Tavr. gub. Perekonskago uezd st. Biuk-Onlar Derevna Bakman polucit Nic. Haţegan.

— Cine ştie de fratele meu Toma Oprean preot şi sora mea Maria din Ţichindeal (Transilvania) să-mi scrie pe adresa Ioan Oprean, Kazanjic Dom Gligoriţa. Poşta Leova. Basarabia.

— Cine ştie de fratele meu: Toma Roman, vărul Zaharie Bodea, cumnatul Gheorghe Moga din Căpâlna (Transilvania) să scrie pe adresa: Gr. Roman, Nevoia Praga, Kersonse. gub. Alexandrovscki u. I. I Uicara.

— Lazar Bercan roagă pe prieteni să-i scrie pe adresa: Ust. Iutora, Petrogr. gub. K. O. Saharov.

— Cine ştie de fraţii mei Pavel i Costea Teleseu să-mi scrie aşa: Podolschi gub., Mesteţica, Ialuscov Zaharni zavod v. plen. Ion Telesen.

— Cine ştie de cumnatul meu Teodor Brânda dela regim. 33 din Arad şi de consătenii mei T. Iusca şi Nic. Vlaicu toţi din Boroşinău să-mi scrie pe adresa: Harcovschi gub. gor. Volcianse, Gerlecovschi hospital, Nic. Batrina.

— Rog pe fratele meu T. Popa să-mi scrie pe adresa: Ecaterinoslavschi gub. Zaporoj Camenscoi Neprovschi Zavod Ştefan Pep prizonier.

— Cine ştie de vărul meu Dumitru Ahomie să-mi scrie pe adresa: Ecat. gub. Zaporoje Camenscoi Dneprovschi Zavod, Manoilă Ponta.

— Rog pe cunoscuţi să-mi scrie pd adresa: Tobolschi gub. Hentorţeo u Iugaliuţea volost. Nic. Triff sapoinie V. plen.

Ştirile Comitetului implinitor ţinutal din Chişinău.

Iese de două ori pe lună, în Chişinău.

„ARDEALUL"

(TRANSILVANIA.)

Iese odată pe săptămână

Abonamentul pe 3 luni 4 ruble.

Chişinău, Alexandrovskaia uliţa Pasaj.

Redactor: Dr. ONISIFOR GHIBU.

Cursuri particulare de limba moldovenească

Cu autorizaţia Comisiunii şcolare moldoveneşti de pe lângă Zemstva Gubernială, d-na Maria Catacazi deschide *două cursuri particulare de limba Moldovenească.*

Cei ce doresc să se înscrie la aceste cursuri, trebue să fie:

1) Moldoveni,

2) Să cunoască limba moldovenească în vorbire,

3) Să aibă învăţătură de cel puţin 4 clase gimnaziale ori de alte şcoli cari stau pe aceiaşi treaptă,

4) Să se îndatoreze ca să ţie la sfârşitul cursului un examen în faţa unui delegat al Comisiei şcolare.

Cursurile vor avea două secţii: a) în secţia întâia se va predà în mod gratuit pentru acei ce vor dovedi că sunt lipsiţi de mijloace; secţia a doua va fi cu plată şi anume câte 10 ruble lunar.

Cursurile vor dura 3 luni· în fiecare săptămână vor fi 3 lecţii de câte două ceasuri, de toate 6 ceasuri săptămânal.

La sfârşitul cursurilor cei ce vor fi ţinut examen, vor primi adeverinţe.

Inscrierile se fac la d-na Catacazi, Gogolia 33, (intrarea Pe Kievska) dela 3—5 Luni, Joi şi Sâmbătă.

A ieşit de sub tipar

1. Abecedar Moldovenesc de arhimandritul Gurie, în tovărăşia mamultor iubitori e luminarea norodului, PARTEA II a. Preţul 1 rublă.
2. *Instrucţie pentru şcolile începătoare moldoveneşti din Basarabia*, dată de Zemstva gubernială. Invăţătorilor li se dă fără plată de către zemstvele ţinutale.
3. Statutele Societăţii învăţătorilor moldoveni din ţinutul Bălţilor.

Societăţi şi organizaţii moldoveneşti în Chişinău.

Societatea culturală a Românilor din Basarabia. Preşedinte Pavel G. Gore, secretar T. Neaga.

Asociaţia (Obştea) învăţătorilor moldoveni. Preşedinte T. Neaga, secretar M. Hamer.

Comisia şcolară moldovenească de pe lângă Zemstva gubernială a Basarabiei. Preşedinte Vladimir de Herţa, secretar T. Bogos.

Liga culturală a femeilor moldovene. Preşedintă d-na Dr. Elena Alistar, secretară d na Nadejda Tudor.

Partidul naţional moldovenesc. Preşedinte al Comitetului central Teofil Iancu, secretar locotenentul Stârcea.

Comitetul central ostăşesc moldovenesc. Preşedinte P. Pântea,

Gramatica limbei Române

de Eusebiu Popovici.

Se află de vânzare la librăria naostră cu preţul de 2 ruble şi jumătate.

Gazete şi reviste (jurnale) româneşti cari ies la Chişinău

Cuvânt moldovenesc

gazetă naţională pentru Moldovenii din Basarabia şi de peste Nistru

Chişinău, Jucovskaia 15.

Iese de 3 ori pe saptămână. Plata 8 ruble pe an.

Redactor: PANT. N. HALIPPA.

CÂNTECE şi CORURI MOLDOVENEŞTI

Aducem la cunoştinţa învăţătorilor moldoveni, că D-nul *Nicolae Oancea* a dat la iveală mai multe caiete (tetrade) cu cântece moldoveneşti pentru toate clasele şcoalei săteşti. Şi anume:

1. *Cântece de şcoală*, pentru
clasa I. într'o voce ruble 2·—,
clasa II. „ „ „ 2·30,
clasa III. în două voci „ 2·50,
clasa IV. „ „ „ 2·80.

2. *Cântece pentru tinerime:*
Caietul 1-iu în trei voci ruble 3·—
Caietul 2-lea în trei voci ruble 3·—

3. *Liturgia în două voci*, pencopiii de şcoală — — — ruble 2·80

4. *Coruri bărbăteşti în patru voci* şi coruri amestecate (doamne şi domni) în patru şi şease voci. Bucata din acestea costă ruble 1·—

Cei ce doresc să aibă aceste note, sunt poftiţi a trimite preţul lor împreună cu 50 de copeci pentru portorecomandat pe adresa: Chişinău. Leovscaia 57. Nicolae Oancea profesor de muzică la Seminar.

Dacă învăţătorii doresc să cunoască şi numele cântecelor din fiecare caiet, Domnul Oancea le trimite la cerere şi o astfel de însemnare.

Luminătorul

jurnal bisericesc.

Tipărirea Sfatului Frăţimii Naşterii lui Hristos din Chişinău.

Chişinău Haralampiscaia 42

Iese odată pe lună. Preţul 5 ruble pe an.

Redactor: Protoiereul C. POPOVICI

SOLDATUL MOLDOVAN

gazeta Comitetului central ostăşesc moldovenesc din Basarabia al deputaţilor ofiţeri şi soldaţi

Chişinău, Dvoreţ Svoboda.

Iese de 2 ori pe săptămână. Preţul 1 rublă pe lună.

Redactori: G. Tudor şi M. Minciună.

Cetiţi şi răspândiţi printre toţi Românii gazeta

România Mare,

foaia voluntarilor români din Austro-Ungaria.

Gazeta iese odată pe săptămână la Kiev şi costă 4 ruble pe an.

Redacţia şi administraţia: **Kiev, Corpus Rumânschi Dobrovolţev.**

Din fondul Zemtvei guberniale, pentru asigurarea refugiaţilor români, s'a înfiinţat un birou de plasare spre a găsi lucru (ocupaţie) pentru refugiaţi de orice stare (intelectuali, meseriaşi, lucrători de ori ce fel) şi chiar pentru soldaţi invalizi, cari pot să facă o muncă uşoară.

Cererile şi ofertele se pot face în fiecare zi dela oarele 12—3 la „Biroul de plasare pentru refugiaţi," Sadovaia uliţa. Casa Hodorogea.

ŞCOALA MOLDOVENEASCĂ

Revista Obştei învăţătorilor moldoveni din Basarabia

Chişinău, Cupeciscaia 19.

Iese odată pe lună sub conducerea unui Comitet.

Abonamentul 3 ruble pe an.

DIMITRIE G. LONGINESCU

AVOCAT

— Iaşi, Str. Usinei 16. —

Vinde o bibliotecă de Cărţi de drept franceze, române. Italiene, germane. — aproximativ una mie volume.

Central University Library Club

Biblioteca naţională

In editura gazetei noastre a început să se publice

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ

din care a eşit No. 1 sub titlul:

Sărbătoarea Basarabiei

Deschiderea celui dintâi Sfat al Ţării la Chişinău, în ziua de 21 Noemvrie 1917.

Cărticica, de 136 pagini, **costă 1 Rublă.**

Doritorii de a o cumpăra să se adreseze către Redacţia noastră.

TIPOGRAFIA

SOCIETĂŢII CULTURALE A ROMÂNILOR DIN BASARABIA

CHIŞINĂU, ALEXANDROVSCAIA ULIŢA. PASAJ

Tipăreşte orice fel de lucrări: Cărţi, Reviste, Gazete, Anunţuri. Cărţi de vizită, ş. a.

PREŢURI POTRIVITE

LIBRARIA NAŢIONALA

CHIŞINAU, ALEXANDROVSCAIA ULIŢA. PASAJ

Se află de vânzare tot felul de cărţi româneşti tipărite cu litere latine, precum:

Gramatici, Cărţi de citire, Istorii, Geografii, Aritmetici, Povestiri, Poezii, Romane, ş. a.

Secretar de redacţie Dr. ION MATEIU

CHIŞINAU, TIPOGRAFIA SOCIETĂŢII CULTURALE ROMÂNILOR DIN BASARABIA.